

**P
R
O
G
R
A
M
A
S**

2016-2017

Optativas

Índice Optativas

Asignadas a 3º curso – 1ºcuadrimestre

Páx

-
- **Traballo Social no ámbito da Saúde Mental..... 4**
  - **Traballo Social con Menores..... 8**
  - **Traballo Social con persoas con Discapacidade.....13**

Asignadas a 3º curso – 2ºcuadrimestre

Páx

-
- **Traballo Social e Xénero.....18**
  - **Traballo Social con Maiores.....22**
  - **Traballo Social e Inclusión Social.....26**
  - **Traballo Social e Adicións.....31**

Asignadas a 4º curso – 1ºcuadrimestre

Páx

-
- **Mediación e Xestión do Conflito en TS.....36**
  - **Servizos Sociais e Novas Tecnoloxías.....40**
  - **TS, Procesos Migratorios e Diversidade Cultural.....43**
  - **Traballo Social no ámbito da Iniciativa Social.....49**

Optativas asignadas a 3º curso

1º cuatrimestre

O alumnado de 4º pode matricularse nas materias optativas asignadas a 3º

A asignación a un curso concreto repercute únicamente na elaboración dos horarios dese curso

G3171343 - Traballo Social no Ámbito da Saúde Mental (Procesos e Problemas sobre os que actúa o Traballo Social) - Curso 2016/2017

Información

- **Créditos ECTS**
- Créditos ECTS: 6.00
- **Total: 6.0**

Outros Datos

- **Tipo:** Materia Ordinaria Grao RD 1393/2007
- **Departamentos:** Campus Norte
- **Áreas:** Escola Universitaria de Traballo Social
- **Centro:** Escola Universitaria de Traballo Social
- **Convocatoria:** 1º Semestre de Titulacións de Grao
- **Docencia e Matrícula:** Terceiro Curso

Profesora: M^a del Carmen Viz Otero

Programa

Obxectivos da materia

- Coñecer o marco normativo, estrutura e funcionamento do sistema sanitario en relación á saúde mental.
- Ser capaz de identificar e valorar as necesidades sociais relacionadas cos problemas da saúde mental e a súa repercusión na vida das persoas afectadas, e as estratexias de atención e apoio pertinente en cada situación.
- Ser capaz de recoñecer as características dos problemas de saúde mental que dan lugar a necesidades de atención e apoios sociais.
- Coñecer e ser capaz de analizar os factores de risco, vulnerabilidade e protección no campo da saúde mental.
- Coñecer e ser capaz de aplicar e avaliar as políticas e os recursos sociais existentes no territorio.
- Ser capaz de deseñar e implementar proxectos de intervención desde o traballo social con persoas con problemas de saúde mental.
- Ser capaz de aplicar métodos, modelos e técnicas de traballo social na intervención con persoas con problemas de saúde mental.

Contidos

- Historia da enfermidade mental.
- Nocions básicas sobre os trastornos mentais.
- Prevención en saúde mental.
- Política social e marco normativo no campo da saúde mental.
- Traballo social nos distintos dispositivos de saúde mental: unidade de agudos, unidades de saúde mental, centro de día, unidade de larga estancia, unidade de rehabilitación psicosocial.
- Traballo social e intervención desde a iniciativa social: as asociacións de familiares e enfermos mentais.
- A intervención co enfermo crónico. Redes de apoio social.
- Os grupos terapéuticos e de autoaxuda.

Bibliografía básica e complementaria

BIBLIOGRAFÍA BÁSICA

Gómez Lavín, C. e Zapata, R. (2000). *Psiquiatría, salud mental y trabajo social*. Pamplona: Ediciones Eunate.
Sobrino, A. e Rodríguez, A. (2008). *Intervención social en personas con enfermedades mentales graves y crónicas*. Madrid: Síntesis.

BIBLIOGRAFÍA COMPLEMENTARIA

America Psychiatric Association (2014). *DSM-5. Manual Diagnóstico y estadístico de los trastornos mentales*. Washinton: Autor.

Anderson, G., Reiss, e D., Hogarti, G. (1988). *Esquizofrenia y familia. Guía práctica para la psicoeducación*. Buenos Aires: Amorrortu.

Belloch, A., Sandín, B. e Ramos, F. (1999). *Manual de psicopatología*. Madrid: McGraw-Hill

Caplan, G. (1993). *Aspectos preventivos en salud mental*. Barcelona: Paidós.

Colom, D. e Miranda, M. (Eds.) (1998). *Organizaciones de bienestar*. Zaragoza: Mira.

Desviat, M. e Morena, A. (Eds.) (2012). *Acciones de salud mental en la comunidad*. Madrid: Asociación Española de Neuropsiquiatría.

Feixas, G. e Miró, M. T. (1993). *Aproximaciones a la psicoterapia*. Barcelona: Paidós.

García, J., A. Espino, e Lara, L. (1998). *La psiquiatría en la España de fin de siglo*. Madrid: Díaz de Santos.

Goffman, E. (1989). *Estigma. La identidad deteriorada*. Buenos Aires: Amorrortu editores.

Goffman, E. (1972). *Internados: Ensayos sobre la situación social de los enfermos mentales*. Buenos Aires: Amorrortu Editores.

Goldberg, D. e Huxley, P. (1990). *Enfermedad mental en la comunidad*. Avilés: Editorial Nieva.

Ituarte, A. (1992). *Procedimiento y proceso en Trabajo Social Clínico*. Madrid: Consejo General de Colegios Oficiales de Diplomados en Trabajo Social y Asistentes Sociales.

Liberman, R.P. (1993). *La rehabilitación integral del enfermo mental crónico*. Barcelona: Martínez Roca.

Martí-Tusquets, J.L. (1976). *Psiquiatría Social*. Barcelona: Herder.

Martínez Román, M. A. (1992). Los enfermos mentales crónicos como usuarios de los servicios sociales, en J. Garcés e M. A. Martínez (Coords.) *Necesidades Colectivas y Servicios Sociales* (pp. 127-146). Alicante: Diputación de Alicante.

Mateos, R. e Rodríguez, A. (1989). *Estudio de epidemiología psiquiátrica na Comunidade Autónoma Galega*. Col. Saúde Mental. Serie Reforma Psiquiátrica. Documentación básica, nº 9.

OMS. (1992). *Clasificación Internacional de Enfermedades. Trastornos Mentales y del Comportamiento*, (10ª edición). Madrid: Meditor.

Rebolledo, S. (Coord.) (1997). *Rehabilitación Psiquiátrica. Rehabilitación psicosocial de personas con trastornos mentales crónicos*. Santiago de Compostela: USC.

Retolaza, A. (2009). *Trastornos mentales comunes: manual de orientación*. Madrid: Asociación Española de Neuropsiquiatría.

Rivas, F (Coord.)(2000). *La Psicosis en la comunidad*. Madrid: Asociación Española de Neuropsiquiatría.

Rodríguez, A. (Coord.) (2002). *Rehabilitación psicosocial de personas con trastornos mentales crónicos*. Madrid: Pirámide.

Rogers, C. (1994). *El proceso de convertirse en persona*. Barcelona: Paidós

Salcedo, D. (2001). *La rebelión ética. Principios de Trabajo Social en el ámbito de la salud mental*. *Revista Trabajo Social y Salud*, 40, 15-42.

Sobrino, A. e Rodríguez, A. (2008). *Intervención social en personas con enfermedades mentales graves y crónicas*. Madrid: Síntesis.

Watt, F. e Bennett, D. (1990). *Rehabilitación psiquiátrica. Teoría y práctica*. Buenos Aires: Limusa.

Competencias

Competencias xerais:

- Posuír e comprender os coñecementos que definen ao Traballo Social como disciplina científica, incluíndo as súas teorías, métodos e ámbitos de aplicación, a un nivel que se apoia nas publicacións máis avanzadas e inclúe algúns dos aspectos máis relevantes que están na vanguardia do coñecemento neste campo.
- Saber aplicar eses coñecementos na súa actividade profesional e saber elaborar e defender argumentos sobre as cuestións que incumben ao Traballo Social, facendo uso dos seus coñecementos sobre a realidade social, as teorías, os modelos e os métodos científicos propios.

Competencias específicas:

- Establecer relacións profesionais ao obxecto de identificar a forma máis adecuada de intervención.
- Coñecer estratexias para intervir con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades para axudarlles a tomar decisións ben fundamentadas acerca das súas necesidades, circunstancias, riscos, opcións preferentes e

recursos.

- Valorar as necesidades e opcións posibles para orientar unha estratexia de intervención.
- Saber responder a situacións de crises valorando a urxencia das situacións, planificando e desenvolvendo accións para facer fronte ás mesmas e revisando os seus resultados.
- Adquirir habilidades para interactuar con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades para conseguir cambios, para promocionar o desenvolvemento dos mesmos e para mellorar as súas condicións de vida por medio da utilización dos métodos e modelos de Traballo Social, facendo un seguimento con regularidade dos cambios que se producen ao obxecto de preparar a finalización da intervención.
- Desenvolver aptitudes para saber apoiar o desenvolvemento de redes para facer fronte ás necesidades e traballar a favor dos resultados planificados examinando coas persoas as redes de apoio ás que poidan acceder e desenvolver.
- Saber identificar e traballar cos comportamentos que representan un risco para o sistema cliente identificando e avaliando as situacións e circunstancias que configuran devandito comportamento e elaborando estratexias de modificación dos mesmos.

Competencias Transversais:

- Capacidade de análise e síntese
- Capacidade de comunicación oral e escrita
- Capacidade de traballo en equipo
- Capacidade para as relacións interpersonales
- Capacidade de recoñecemento á diversidade e a multiculturalidade
- Capacidade de razoamento crítico
- Capacidade de compromiso ético
- Capacidade de aprendizaxe autónoma
- Capacidade de motivación pola calidade

Metodoloxía da ensinanza

Impartirase docencia expositiva, interactiva y tutorial de acordo ó plan de estudos vixente.

O desenvolvemento máis pormenorizado da materia recolleráse na guía docente.

Sistema de avaliación

A avaliación farase a través de:

- Exame final (80%)
- Avaliación continua (20%): Asistencia e participación, 10%, presentación traballos, 10%.

No caso de non asistir ás clases nas que se realizan tarefas puntuables, e se teñan xustificadas as faltas de asistencia, estas tarefas poden compensarse coa elaboración de traballos e exercicios que sexan encomendados pola profesora. Unha vez se teña confirmación da xustificación das faltas de asistencia, o/a alumno/a ten que poñerse en contacto coa profesora para o encargo da tarefa compensatoria

SISTEMA DE CONTROL DE ASISTENCIA:

O sistema de control de asistencia é o establecido polo centro. O prazo e os motivos polos que se poden xustificar as faltas de asistencia son os establecidos na Normativa de Asistencia a Clases nas Ensinanzas Adaptadas ao Espazo Europeo de Educación Superior (Acordo do Consello de Goberno da USC do 25 de marzo de 2010).

O alumnado que xustifique a imposibilidade de asistir ás clases e teña concedida a dispensa de asistencia poderá compensar as faltas coa realización de exercicios de análise de textos, que deberá entregar por escrito e defenderá nunha titoría previamente acordada coa profesora.

Tempo de estudo e traballo persoal

Estudo autónomo individual ou en grupo: 50 horas.

Exercicios que corresponden á docencia interactiva: 15 horas

Lectura textos: 10 horas.

Elaboración de traballos, visualización de materia: 20 horas

Outras tarefas: 4 horas

TOTAL: 99 horas

Recomendacións para o estudo da materia

- Seguir a materia con continuidade desde o principio de curso
- Traballar con esmero cada unha das actividades da materia
- Nos traballos colectivos, usar bibliografía complementaria de ampliación e contraste.
- Coidar a estrutura, presentación e redacción dos traballos
- Analizar no contexto próximo os servizos de saúde mental da poboación

Recomendación previa: ter cursada a materia de Traballo Social e Saúde.

Información

- **Créditos ECTS**
- Créditos ECTS: 6.00
- **Total: 6.0**

Outros Datos

- **Tipo:** Materia Ordinaria Grao RD 1393/2007
- **Departamentos:** Campus Norte
- **Áreas:** Escola Universitaria de Traballo Social
- **Centro:** Escola Universitaria de Traballo Social
- **Convocatoria:** 1º Semestre de Titulacións de Grao
- **Docencia e Matrícula:** Terceiro Curso

Profesora: Mª Elena Puñal Romarís

Programa

• **Obxectivos da materia**

- Coñecer o marco normativo, estrutura e funcionamento da atención social aos menores en situación de protección e conflito social.
- Coñecer os principais métodos e técnicas para interactuar con menores para promover cambios, desenvolvementos e mellorar as súas oportunidades vitais.
- Coñecer e ser capaz de aplicar os métodos específicos para intervenir con menores.
- Ser capaz de aplicar os métodos de valoración das necesidades e as opcións posibles para orientar unha estratexia de intervención.
- Ser capaz de promover redes sociais para facer fronte ás necesidades.
- Ser capaz de identificar os comportamentos de risco.
- Ser capaz de detectar e afrontar situacións de crise no medio familiar, valorando a urxencia das situacións, planificando e desenvolvendo accións para facer fronte ás mesmas e revisando os seus resultados.
- Coñecer e ser capaz de xestionar e avaliar as políticas e os recursos sociais existentes a nivel territorial no ámbito de menores.
- Ser capaz de deseñar e implementar proxectos de intervención desde o Traballo Social con menores.

Contidos

- I.- Notas históricas da atención ao menor e marco conceptual
- II.- Encadre institucional e política social da atención a menores.
- III.- Marco xurídico regulador
- IV.- Atención aos menores en situación de desprotección
- V.- Menores en situación de conflito social
- VI.- A figura profesional do/a traballador/a social na intervención con menores
- VII.- Recursos sociais no ámbito de menores

Bibliografía básica e complementaria

BIBLIOGRAFIA BÁSICA:

Brodzinsky, D.M., Schechter, M. e Marantz, R. (2011). Soy adoptado. La vivencia de la adopción a o largo de la vida. Madrid: Grupo 5.

Curbelo, E. A. e Gortazar, E. (2002, 1º trimestre). El informe del Equipo Técnico desde la óptica del Trabajo Social en la Ley 5/2000. Revista de Servicios Sociales y Política Social, 57, 129-131.

Curbelo, E. A. e Gortazar, E. (2003, 1º trimestre). Funciones específicas de los trabajadores sociales en el marco de la ley penal del menor 5/2000. Revista de Servicios Sociales y Política Social, 61, 123-131.

- Dolan, P. e Brady, B. (2015). *Mentoría de menores y jóvenes. Guía práctica*. Madrid: Narcea.
- Fernández Baturell, L. (2013). *Intervención con familias y atención a menores en riesgo social*. Madrid: McGraw-Hill.
- Martín, J. (2005). *La intervención ante el maltrato infantil. Una revisión del sistema de protección*. Madrid: Ediciones Pirámide.
- Navarro, J.J. e Mestre, M. V. (2015). *El marco global de atención al menor*. Valencia: Tirant Humanidades.
- Sánchez, J., Ridaura Mª J. e Arias, C. (2010). *Manual de intervención para familias y menores con conductas de maltrato*. Valencia. Ed. Tirant lo Blanch.
- Soriano, A. (2001). *Hablamos de maltrato infantil*. Madrid: San Pablo.
- BIBLIOGRAFIA COMPLEMENTARIA:**
- Basanta, J. L. (2000). *Intervención psicopedagógica en menores*. Santiago de Compostela: Dirección Xeral de Familia.
- Cirillo, S. e Di Blasio, P. (1991). *Niños maltratados. Diagnóstico y terapia familiar*, Barcelona: Paidós.
- Consejo General del Trabajo Social. (2015). *Intervención Social con Infancia y Adolescencia*. *Revista de Servicios Sociales y Política Social*, 107.
- Cyrulnik, B. (2002). *Los patitos feos. La resiliencia: una infancia infeliz no determina la vida*. Barcelona: Gedisa.
- Dirección Xeral de Familia. (2002). *Guía para a detección do maltrato infantil*, Santiago de Compostela: Xunta de Galicia.
- Escudero, V. (2011). *Impacto de la violencia de género sobre niños, niñas y adolescentes. Guía de intervención*. Recuperado de http://www.meniños.org/violencia_de_gener.pdf
- Escudero, V. (2011). *Adolescentes y familias en conflicto. Terapia familiar centrada en la alianza terapéutica. Manual de tratamiento*. Recuperado de <http://meniños.org/manual.pdf>
- Galli, J. e Viero, F. (2001). *El fracaso de la adopción. Prevención y reparación*. Madrid: LDM Ediciones.
- Gálligo, F. (2009). *SOS...Mi chico me pega pero yo le quiero. Cómo ayudar a una chica joven que sufre malos tratos en su pareja*. Madrid: Ediciones Pirámide.
- García Alba, J. (coord.) (2005). *La adopción: situación y desafíos de futuro*. Madrid: editorial CCS.
- García Dieguéz, N., Noguero, V. (2007). *Infancia maltratada. Manual de intervención*. Madrid: Eos.
- Hayman, S. (2010). *Mis hijos y tus hijos. Crear una nueva familia y convivir con éxito*, Madrid, Ed. Ediciones Pirámide.
- Hernández, A. (2010). *Cando o semáforo está em âmbar. A escola, axente de promoción do bo trato á infância*. A Coruña: Fundación Meniños.
- Isa, F. A. (2009). *Acogimiento familiar y adopción. Un aporte interdisciplinario en materia de infancia*. Buenos Aires: Espacio Editorial.
- Lázaro, I. E. e Molinero, E. (Coords.) (2009). *Adolescencia violencia escolar y bandas juveniles ¿Qué aporta el derecho?* Madrid: Tecnos.
- Mondragón, J. e Trigueros, I. (2004). *Intervención con menores. Acción socioeducativa*, Madrid: Narcea.
- Musito, G., Estévez, E e Jiménez, T. I. (2010). *Funcionamiento familiar, convivencia y ajuste en hijos adolescentes*. Madrid: Ediciones Cinca.

Palacios, J. (1997). Menores marginados. Perspectiva histórica de su educación e integración social. Madrid: CCS.

Picornell, A. (2006). La infancia en desamparo. Valencia: Nau Llibres.

Poussin, G. e Lamy, A. (2004). Custodia compartida. Como aprovechar sus ventajas y evitar tropiezos. Madrid: Espasa Calpe.

Segura, M. (2007). Jóvenes y adultos con problemas de conducta. Desarrollo de competencias sociales. Madrid: Narcea.

Serrano, M. (Coord.) (2007). Los menores en protección. Madrid: Grupo Difusión.

Simón, M. (2014). Bases teóricas y metodológicas del Trabajo Social. Vitoria-Gasteiz: Servicio Central de Publicaciones del Gobierno Vasco.

Competencias

No Plan de Estudos do Título de Grao en Traballo Social indícase que ás competencias as que contribúe esta asignatura son as seguintes:

Competencias xenéricas:

- Poseer e comprender os coñecementos que definen ao Traballo Social como disciplina científica, incluíndo as súas teorías, métodos e ámbitos de aplicación, a un nivel que se apoia nas publicacións máis avanzadas e inclúe algúns dos aspectos máis relevantes que están na vangarda do coñecemento neste campo.

- Saber aplicar eses coñecementos na súa actividade profesional e saber elaborar e defender argumentos sobre as cuestións que atinxen ao Traballo Social, facendo uso dos seus coñecementos sobre a realidade social, as teorías, os modelos e os métodos científicos propios.

Competencias específicas:

- Ter a capacidade para traballar e valorar de maneira conxunta con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades as súas necesidades e circunstancias, promovendo o cambio, a resolución de problemas nas relacións humanas e o fortalecemento e a liberdade da sociedade para incrementar o benestar e a cohesión.

- Establecer relacións profesionais co obxecto de identificar a forma máis axeitada de intervención.

- Coñecer estratexias para intervir con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades para axudarlles a tomar decisións ben fundamentadas acerca das súas necesidades, circunstancias, riscos, opcións preferentes e recursos.

- Valorar as necesidades e opcións posibles para orientar unha estratexia de intervención.

- Ter capacidade para planificar, implementar, revisar e avaliar a práctica do Traballo Social con persoas, familias, grupos, organizacións, comunidades e con outros profesionais, para a promoción do cambio e a resolución de problemas nas relacións humanas.

- Saber responder a situacións de crises valorando a urxencia das situacións, planificando y desenvolvendo accións para facer fronte ás mesmas e revisando os seus resultados.

- Adquirir habilidades para interactuar con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades para conseguir cambios, para promocionar o desenvolvendo dos membros e para mellorar as súas condicións de vida por medio da utilización dos métodos e modelos de Traballo Social, facendo un seguimento con regularidade dos cambios que se producen ao obxecto de preparar a finalización da intervención.

- Saber identificar e traballar cos comportamentos que representan un risco para o sistema cliente identificando e avaliando as situacións e circunstancias que configuran dito comportamento e elaborando estratexias de modificación dos mesmos.

Competencias transversais:

- Capacidade de análise y síntese

- Capacidade de comunicación oral e escrita
- Capacidade de traballo en equipo
- Capacidade para as relacións interpersoais
- Capacidade de razoamento crítico
- Capacidade de compromiso ético
- Capacidade de aprendizaxe autónomo
- Capacidade de motivación pola calidade

Metodoloxía da ensinanza

A metodoloxía utilizada combina a docencia presencial de clases expositivas e interactivas e o traballo persoal.

Preténdese que o alumnado, individual ou grupalmente, desenvolva actividades de participación activa: discusión de casos; traballo con textos ou datos; aplicación de técnicas, destrezas e habilidades a supostos prácticos, etc.

A través das titorías asesórase para o desenvolvemento das actividades propostas de realización autónoma y que supoñen un proceso de autoaprendizaxe.

Sistema de avaliación

A avaliación da asignatura realízase mediante unha avaliación continua e a realización dunha proba parcial e exame final.

Realízase unha proba escrita eliminatória da materia sobre os tres primeiros temas, no caso de non superala ou non presentarse a ela avalíase esta parte co resto da materia nas convocatorias finais de exames.

Por outra parte, se se supera a proba parcial gárdase o aprobado para as convocatorias finais do curso, pero non para cursos posteriores.

A proba escrita e exame final teñen un peso do 65% sobre a cualificación global, polo que o peso da avaliación continua é do 35%.

É necesario acadar a puntuación mínima de Apto nos exames para poder sumarlle a puntuación pola avaliación continua.

PUNTUACIÓN MÁXIMA DA AVALIACIÓN CONTINUA: 3,5 ptos.:

- Asistencia ás clases: 1,3 pto (Clases expositivas: 0,7 e clases interactivas: 0,6)
- Tarefas prácticas: 2,2

Na Guía da Materia que se entrega ao comezo das clases, especifícase o contido e a puntuación correspondente a cada tarefa práctica e pola asistencia ás clases.

No caso de non asistir ás clases nas que se realizan tarefas puntuables, e se teñan xustificadas as faltas de asistencia, poden compensarse estas tarefas coa elaboración de traballos e exercicios que lle sexan encomendados pola profesora. Unha vez se teña confirmación da xustificación das faltas de asistencia, o/a alumno/a ten que poñerse en contacto coa profesora para o encargo da tarefa compensatoria no caso de que proceda a realización dunha actividade puntuable.

A puntuación obtida nas actividades de avaliación continua poderase conservar en cursos posteriores non sendo que algunhas destas actividades sexa eliminada e/ou sexa incorporada algunha nova; neste caso deberá realizarse para poder obter a puntuación correspondente. Por outra parte, se cambia a valoración de cada unha das actividades, a puntuación obtida no seu momento, modifícase pola equivalente actual. O/a alumno/a que non supere a materia, e desexe conservar a puntuación obtida no curso anterior debe comunicalo a través dun correo electrónico dirixido á profesora da materia (malenas@euts.es).

SISTEMA DE CONTROL DE ASISTENCIA

O sistema de control de asistencia é o establecido polo centro.

O prazo e os motivos polos que se poden xustificar as faltas de asistencia son os establecidos na Normativa de asistencia a clase nas ensinanzas adaptadas ao Espazo Europeo de Educación Superior (Acordo do Consello de Goberno da USC do 25 de marzo de 2010).

O alumnado que xustifique a imposibilidade de asistir ás clases e teña concedida a dispensa de asistencia, poderá compensar as faltas coa realización de exercicios e traballos de análise de textos seleccionados que deberá

entregar por escrito e defenderá nunha titoría previamente acordada coa profesora, (ver tarefas por dispensa de asistencia na web da materia).

O alumnado que ten concedida a dispensa de asistencia, ten que poñerse en contacto coa profesora, preferentemente por correo electrónico, nun prazo non superior á 10 días naturais desde a data de publicación da acta na que se recoñece dita concesión.

Tempo de estudo e traballo persoal

- Estudio autónomo individual ou en grupo: 50 horas
- Exercicios: 15 horas
- Lectura de textos: 10 horas
- Elaboración de traballos, visualización de material: 20 horas
- Preparacións de exposicións e debates: 4 horas

TOTAL: 99 horas

Recomendacións para o estudo da materia

A asistencia as clases é clave para que o alumnado poida ir construíndo o corpo teórico da materia que en todo momento orienta a aprendizaxe práctica.

A participación nas clases é fundamental para a integración dos coñecementos teóricos e prácticos, e para posicionar ao alumnado en contextos profesionais.

Recoméndase, durante o desenvolvemento temporal da materia, manter un contacto periódico coa profesora encargada para a clarificación e a orientación bibliográfica precisa para poder afondar nas parcelas de maior interese.

G3171351 - Traballo Social con Persoas con Discapacidade (Procesos e Problemas sobre os que actúa o Traballo Social) - Curso 2016/2017

Información

- **Créditos ECTS**
- Créditos ECTS: 6.00
- **Total: 6.0**

Outros Datos

- **Tipo:** Materia Ordinaria Grao RD 1393/2007
- **Departamentos:** Campus Norte
- **Áreas:** Escola Universitaria de Traballo Social
- **Centro:** Escola Universitaria de Traballo Social
- **Convocatoria:** 1º Semestre de Titulacións de Grao
- **Docencia e Matrícula:** Terceiro Curso

Profesora: Mª Purificación García Álvarez

Programa

Obxectivos da materia

- Coñecer o marco normativo de referencia da atención social ás persoas con discapacidade.
- Adquirir os principios de igualdade de oportunidades e accesibilidade universal das persoas con discapacidade e ser capaz de valorar as necesidades sociais derivadas das situacións de discapacidade e a súa repercusión na vida das persoas afectadas, e formular estratexias de atención e apoios pertinentes en cada situación.
- Ser capaz de recoñecer as características dos problemas asociados á discapacidade que dan lugar a necesidades de atención e apoios sociais.
- Coñecer e ser capaz de analizar os factores de risco e protección no campo das persoas con discapacidade.
- Coñecer e ser capaz de avaliar as políticas e os recursos sociais existentes a nivel territorial no sector da discapacidade.
- Ser capaz de deseñar e implementar proxectos de intervención desde o Traballo Social con persoas con discapacidade.
- Ser capaz de aplicar modelos e técnicas do Traballo Social na intervención con persoas con discapacidade

Contidos

- I.- Aspectos introdutorios e conceptuais
- II.- Clasificacións xerais da discapacidade
- III.- Necesidades sociais das persoas con discapacidade e factores contextuais
- IV.- Entidades, Centros e Organizacións destinadas a persoas con discapacidade en Galicia
- V.- Pensións e Prestacións económicas
- VI.- Procedemento da modificación da capacidade
- VII.- A persoa con discapacidade e a súa familia

Bibliografía básica e complementaria

Bibliografía básica:

- Alemán, C e García, M (2013). Bienestar Social. Valencia: Tirant lo Blanc.
- Barton, L. (2008). Superar las barreras de la discapacidad. Madrid: Morata.
- Basoco, J. L. (2003). Persona con discapacidad y sus necesidades: Mejora de la calidad de vida. Siglo Cero nº 128, pp 5 e seguintes
- Casado, D. (1991). Panorámica de la discapacidad. Barcelona: Intress.
- Consellería de Traballo e Benestar. (2010). Manual de Formación para Coidadores no contorno familiar. Santiago: Xunta de Galicia.
- Consellería de Traballo e Benestar. (2012). Guía informativa sobre protección xurídica e discapacidade. Santiago: Xunta de Galicia.
- Consellería de Traballo e Benestar. (2012). Carta de servicios. Santiago: Xunta de Galicia.

- FEAPS (2001). Guía de orientación para padres de personas con deficiencia mental. FEAPS: Madrid.
- Garcés, J. e Martínez, R. (1996). Bienestar Social y necesidades especiales. Valencia: Tirans lo Blanc.
- García de la Cruz, J.J. e Zarco, J. (2008). La familia discapacitada. Madrid: Fundamentos.
- Garcia, P. (2011). Transformación en las esferas de la vida de las cuidadoras/es familiares o de su entorno de personas en situación de dependencia con grado II y III en Galicia: Santiago. USC.
- IMSERSO. (2000). Clasificación Internacional de Deficiencias, Discapacidades y Minusvalías. Madrid: Ministerio de Trabajo y Asuntos Sociales.
- IMSERSO. (2002). II Plan de acción para las personas con discapacidad 2003-2007, Madrid: Ministerio de Asuntos Sociales
- IMSERSO. (2003). I Plan Nacional de Accesibilidad 2004-2012, Madrid: Ministerio de Asuntos Sociales.
- IMSERSO. (2005). Cuidado a la Dependencia e Inmigración. Madrid: Colección Estudios. Serie Dependencia. nº 12002.
- IMSERSO. (2009). Cuidados de las personas mayores y en situación de dependencia en los hogares españoles. Entorno familiar. Madrid: Colección Estudios, serie dependencia.
- INSERSO. (1988). Cuidados sustitutivos. Servicio de Apoyo para las personas con discapacidad y sus familias. Madrid: Colección Estudios, serie dependencia.
- Rolland, J. (2011). Familia, enfermedad y discapacidad una propuesta desde la terapia sistémica. Colombia: Universidad de la Sabana.
- Sinason, V. (1999). Comprender a tu hijo discapacitado, Barcelona: Paidós.
- Verdugo, J. (2000). Las personas con minusvalía: de la exclusión a la normalización social. Comunicación presentada en el IX Congreso Estatal de Diplomados en Trabajo Social de Galicia. Santiago de Compostela.
- Verdugo, M.A. e Schalock, R (Coord) (2013), Discapacidad e inclusión. Salamanca: Amarú Ediciones.

Competencias

Competencias Xerais:

- Posuir e comprender os coñecementos que definen o Traballo Social como disciplina científica, incluíndo as súas teorías, métodos e ámbitos de aplicación a un nivel que se apoia nas publicacións máis avanzadas e inclúe algúns dos aspectos máis relevantes que están na vangarda do coñecemento neste campo

Competencias Específicas:

- Establecer relacións profesionais ao obxecto de identificar a forma máis adecuada de intervención.
- Coñecer estratexias para intervir con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades para axudarlles a tomar decisións ben fundamentadas acerca das súas necesidades, circunstancias, riscos referentes e recursos.
- Valorar as necesidades e opcións posibles para orientar unha estratexia da intervención.
- Coñecer a realidade social, as teorías sociais así como teorías sobre a cultura e a diversidade cultural
- Saber responder a situacións de crises valorando a urxencia das situacións, planificando e desenvolvendo accións para facer fronte ás mesmas e revisando os seus resultados.
- Adquirir habilidades para interactuar con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades para conseguir cambios, para promocionar o desenvolvemento dos mesmos e para mellorar as súas condicións de vida por medio da utilización dos métodos e modelos de Traballo Social, facendo un seguimento con regularidade dos cambios que se producen ao obxecto de preparar a finalización da intervención.

Competencias Transversales:

- Capacidade de análise e síntese
- Capacidade de comunicación oral e escrita
- Capacidade de traballo en equipo
- Capacidade para as relacións interpersoais
- Capacidade de recoñecemento á diversidade e a multiculturalidade
- Capacidade de razoamento crítico
- Capacidade de compromiso ético
- Capacidade de aprendizaxe autónoma
- Capacidade de motivación pola calidade

Metodoloxía da ensinanza

A docencia expositiva ten asignadas sesións na aula, distribuídas ao longo do cuatrimestre. A súa finalidade é a explicación dos aspectos básicos de cada tema establecido no programa, proporcionando a información necesaria que permita ao alumnado a aprendizaxe autónoma.

A docencia interactiva ten asignadas 9 sesións de dúas horas, distribuídas no cuadrimestre, e pretende que o alumnado, individual ou grupalmente, desenvolva actividades de participación activa: discusión de casos, traballo con textos ou datos, aplicación de técnicas, destrezas e habilidades a supostos prácticos, etc.

A través das titorías asesorarase ao alumnado para o desenvolvemento das actividades propostas de realización autónoma polo/a alumno/a, que supón un proceso de autoaprendizaxe.

Sistema de avaliación

A avaliación da materia realízase mediante unha modalidade mixta, conformada pola avaliación continua e pola realización dunha proba liberatoria e exame final.

Realizarase unha proba escrita liberatoria de toda a materia nos últimos días do cuadrimestre, á que só poderá presentarse o alumnado que teña realizados en tempo e prazo establecido os prácticos feitos na aula. No caso de non superala ou non presentarse a ela, o alumnado será avaliado nas convocatorias finais de exámenes.

En ambos os dous casos, o peso das probas escritas é dun 70% sobre a cualificación global, polo que o peso da avaliación continua é dun 30%.

Cómpre acadar unha puntuación mínima dun 4 no exame para poder sumar a puntuación da avaliación continua. A materia será de aprobado cando se chegue a 5.

CONTIDO DA AVALIACIÓN CONTINUA E PUNTUACIÓN MÁXIMA:

Asistencia ás clases interactivas: 1 punto

Traballo grupal a concretar coa profesora: 1 punto

Elaboración de prácticos realizados nas clases interactivas: 1 punto

TOTAL: 3,0 ptos. Cómputo a valorar na cualificación final

A asistencia as clases interactivas gradúase do seguinte xeito:

- O 100% das asistencias: 1 punto
  - O 90% das asistencias: 0,9 ptos
  - O 80% das asistencias: 0,8 ptos
  - O 70% das asistencias: 0,7 ptos
- menos do 70% das asistencias non puntúan.

No caso de non asistir ás clases nas que se realizan tarefas pautadas, e se teñan xustificadas as faltas de asistencia, poden compensarse estas, coa elaboración de traballos e exercicios encomendados pola profesora. Unha vez se tenga confirmación de la xustificación das faltas de asistencia, o/a alumno/a ten que poñerse en contacto coa profesora para o encargo da tarefa compensatoria no caso de que proceda a realización dunha actividade puntuable.

O sistema de control de asistencia é o establecido polo Centro.

O prazo e as causas polas que se pode xustificar as faltas de asistencia son as establecidas na Normativa de asistencia a clase nas ensinanzas adaptadas ao espazo europeo de educación superior (Acordo do Consello de Goberno dá USC do 25 de marzo de 2010).

O alumnado que xustifique a imposibilidade de asistir ás clases interactivas, e teña concedida a dispensa da asistencia, poderá compensar as faltas de asistencia coa realización dun traballo. A temática e a metodoloxía que hai que seguir, para esta compensación, acordarase entre a profesora e alumnado.

Poderán darse cambios, sempre beneficiosos para a aprendizaxe do alumnado, na avaliación continua, sempre e cando se chegue a acordos entre a profesora e o alumnado.

Tempo de estudo e traballo persoal

Traballo persoal do alumnado

Estudo autónomo individual ou en grupo 50

Exercicios 15

Lectura de textos 10

Elaboración de traballos, visualización do material 20

Outras tarefas propostas 4

Total 99

Recomendacións para o estudo da materia

A asistencia ás clases expositivas é clave para que o alumnado poida ir construíndo o corpo teórico da materia que en todo momento orienta a aprendizaxe práctico.

A participación nas clases interactivas é fundamentais para a integración dos coñecementos teóricos e prácticos, e para posicionar ao alumnado en contextos profesionais.

Recoméndase ao alumnado que no desenvolvemento temporal da materia manteña un contacto periódico coa profesora encargada para a clarificación e a orientación bibliográfica precisa para poder profundar nas parcelas de maior interese.

Optativas asignadas a 3º curso

2º cuatrimestre

O alumnado de 4º pode matricularse nas materias optativas asignadas a 3º

A asignación a un curso concreto repercute únicamente na elaboración dos horarios dese curso

G3171342 - Traballo Social e Xénero (Procesos e Problemas sobre os que actúa o Traballo Social) - Curso 2016/2017

Información

- **Créditos ECTS**
- Créditos ECTS: 6.00
- **Total: 6.0**

Outros Datos

- **Tipo:** Materia Ordinaria Grao RD 1393/2007
- **Departamentos:** Campus Norte
- **Áreas:** Escola Universitaria de Traballo Social
- **Centro:** Escola Universitaria de Traballo Social
- **Convocatoria:** 2º Semestre de Titulacións de Grao
- **Docencia e Matrícula:** Terceiro Curso

Profesora: Lorena Añón Loureiro

Programa

Obxectivos da materia

- Coñecer e comprender as relacións entre a situación social das persoas e o sistema de xénero, e adquirir os valores que promoven os principios de igualdade de oportunidades entre homes e mulleres.
- Ser capaz de identificar e avaliar as situacións e circunstancias que representan un risco e elaborar estratexias para promover cambios que eviten calquera perigo.
- Ser capaz de traballar e valorar de maneira conxunta con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades as necesidades derivadas das situacións de malos tratos.
- Coñecer e comprender as medidas de protección e integración da vítima e os seus mecanismos de defensa, así como o marco xurídico de referencia.
- Coñecer e ser capaz de xestionar e avaliar as políticas e os recursos sociais existentes a nivel territorial dende a perspectiva de xénero.
- Ser capaz de apoiar o desenvolvemento de redes para facer fronte ás necesidades.
- Ser capaz de deseñar e implementar proxectos de intervención desde o Traballo Social.

Contidos

BLOQUE I: CONSTRUCCIÓN SOCIAL DO XÉNERO E PERSPECTIVA DE XÉNERO

Tema 1. Socialización do xénero e desigualdades sociais

Tema 2. A introdución da perspectiva de xénero nos servizos sociais

BLOQUE II: IGUALDADE DE OPORTUNIDADES

Tema 3. Conceptos básicos en torno á igualdade

Tema 4. Políticas para a igualdade de oportunidades

BLOQUE III: PREVENCIÓN E INTERVENCIÓN EN VIOLENCIA DE XÉNERO

Tema 5. Violencia de xénero: concepto, tipos, marco xurídico e situación actual

Tema 6. Sensibilización, prevención e intervención en violencia de xénero

BLOQUE IV: MULLERES EN SITUACIÓN DE EXCLUSIÓN SOCIAL

Tema 7. Intervención con mulleres en situación de exclusión social

Bibliografía básica e complementaria

BÁSICA:

- Amador, L.V. e Monreal, M.C. (2010). Intervención social y género. Madrid: Narcea.
- Fariña, F., Arce, R. e Buela-Casal, G. (2015). Violencia de género: tratado psicológico y legal. Madrid: Biblioteca

Nueva.

- Jacobson, N. e Gottman, J. (2001). Hombres que agreden a sus mujeres. Cómo poner fin a las relaciones abusivas. Barcelona: Paidós.
- López, I. (2007). El enfoque de género en la intervención social. Recuperado de www.cruzroja.es/pls/portal30/docs/PAGE/2006_3_IS/BIBLIOTECA/MANUAL%20DE%20G%20C9NERO223808.PDF
- Moreno, J. L. e Triguero, L.A. (2009). La víctima de violencia de género y su modelo de protección social. Madrid: Ministerio de Igualdad.
- Rodríguez Calvo, S. (Dir. e Coord.) (2016). La violencia contra la mujer y otras víctimas vulnerables. Valencia: Tirant lo Blanch.
- Romero, I. (Coord.). Guía de intervención en los casos de violencia de género: una mirada para ver. Madrid: Síntesis
- Secretaría Xeral de Igualdade. (2007). Guía de actuación ante a violencia de xénero para as = os profesionais dos servizos sociais. Santiago de Compostela: Xunta de Galicia.
- Titley, G. (Ed.). (2011). Las cuestiones de género son importantes. Manual sobre cómo abordar la violencia de género que afecta a los jóvenes. Madrid: Ministerio de Sanidad, Política Social e Igualdad.
- Walker, L. (2012). El síndrome de la mujer maltratada. Bilbao: Desclee de Brouwer.

COMPLEMENTARIA:

- Gállico, F. (2009). Mi chico me pega pero yo le quiero. Guía para ayudar a una chica joven que sufre malos tratos de su pareja. Madrid: Pirámide.
- Gervás, J. e Pérez-Fernández, M. (2016). El encarnizamiento médico con la mujer. Barcelona: Los libros del lince.
- Instituto de la mujer (2009). Violencia contra las mujeres. Madrid: Ministerio de igualdad.
- Instituto de la mujer (2008). Guía de intervención ante la publicidad sexista. Recuperado de <http://www.inmujer.gob.es/observatorios/observIgualdad/estudiosInformes/docs/012-guia.pdf>
- Instituto de la mujer (2010). La salud laboral de las mujeres. Madrid: Ministerio de igualdad.
- Marcos, L.(Ed.). (2006). Explotación sexual y trata de mujeres. Madrid: Editorial Complutense.
- Martínez, L. e Corral, A.M. (2010). La trata con fines de explotación sexual: Madrid: Instituto de la mujer.
- Matud, M.P., Padilla, V. e Gutiérrez, A.B. (2005). Mujeres maltratadas por su pareja. Guía de tratamiento psicológico. Madrid: Minerva Ediciones.
- Rodríguez Calvo, S. e Vázquez-Portomeñe, F. (Coords.) (2013). La violencia de género. Aspectos médico-legales y jurídico-penales. Valencia: Tirant lo Blanch.
- Rodríguez Calvo, S. e Vázquez-Portomeñe, F. (Dirs. y Coords.) (2014). La violencia contra la mujer. Abordaje asistencial, médico-legal y jurídico. Valencia: Tirant lo Blanch.
- Seoane, L. (2012). Violencia de pareja hacia las mujeres en población adolescente y juvenil y sus implicaciones en la salud. Recuperado de http://www.uah.es/otros/iguales/Documentos/Informe_Violencia_adolescentes.pdf
- Setién, M.L. e Silvestre, M. (Eds.). (2003). Problemas de las mujeres, problemas de sociedad. Bilbao: Universidad de Deusto.
- Simón, M.E. (2008). Hijas de la igualdad, herederas de injusticias. Madrid: Narcea.
- Villar, A. (Dir.). (2010). Mujeres y mercado laboral en España. Cuatro estudios sobre discriminación salarial y la segregación laboral. Bilbao: Fundación BBVA.

Competencias

No Plan de Estudos do Título de Grao en Traballo Social, indícase que as competencias ás que contribúe esta asignatura son as seguintes:

Competencias xerais:

- Posuir e comprender os coñecementos que definen ao Traballo Social como disciplina científica, incluíndo as súas teorías, métodos e ámbitos de aplicación, a un nivel que se apoia nas publicacións máis avanzadas e inclúe algúns dos aspectos máis relevantes que están na vangarda do coñecemento neste campo.
- Saber aplicar eses coñecementos na súa actividade profesional e saber elaborar e defender argumentos sobre as cuestións que atinxen ao Traballo Social, facendo uso dos seus coñecementos sobre a realidade social, as teorías, os modelos e os métodos científicos propios.

Competencias específicas:

- Establecer relacións profesionais ao obxecto de identificar a forma máis axeitada de intervención.
- Coñecer estratexias para intervir con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades para axudarlles a tomar decisións ben fundamentadas acerca das súas necesidades, circunstancias, riscos, opcións preferentes e recursos.
- Valorar as necesidades e opcións posibles para orientar unha estratexia de intervención.
- Saber responder a situacións de crises valorando a urxencia das situacións, planificando e desenvolvendo accións para facer fronte ás mesmas e revisando os seus resultados.
- Adquirir habilidades para interactuar con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades para conseguir cambios, para promocionar o desenvolvemento dos mesmos e para mellorar as súas condicións de vida por medio da utilización dos métodos e modelos de Traballo Social, facendo un seguemento con regularidade dos cambios que se producen ao obxecto de preparar a finalización da intervención.
- Saber identificar e traballar cos comportamentos que representan un risco para o sistema cliente identificando e avaliando as situacións e circunstancias que configuran dito comportamento e elaborando estratexias de modificación dos mesmos.

Competencias transversais:

- Capacidade de análise e síntese.
- Capacidade de comunicación oral e escrita.
- Capacidade de traballo en equipo.
- Capacidade para as relacións interpersoais.
- Capacidade de recoñecemento á diversidade e á multiculturalidade.
- Capacidade de razoamento crítico.
- Capacidade de compromiso ético.
- Capacidade de aprendizaxe autónoma.
- Capacidade de motivación pola calidade.

Metodoloxía da ensinanza

A proposta metodolóxica pretende conxugar o formato maxistral das clases expositivas coas metodoloxías activas e participativas das clases interactivas, e co traballo autónomo e a aprendizaxe por parte do alumnado.

As actividades presenciais expositivas co grupo clase completo terán como obxectivo introducir e explicar o sentido dos distintos temas da materia, clarificar os conceptos básicos, orientar a realización do traballo e estudo por parte do alumnado, relacionar os contidos e facilitar a aprendizaxe significativa.

As clases interactivas irán encamiñadas a profundizar en aspectos concretos das clases teóricas e consistirán na realización de diferentes actividades a través das cales se pretende que o alumnado aprenda, entre outras cousas, a manexar diferentes fontes de información, a transferir coñecementos teóricos á práctica e a elaborar e presentar informes. A concreción das tarefas que se requirirán así como do material necesario, serán presentados ao alumnado nas correspondentes interactivas.

Sistema de avaliación

A avaliación da materia inclúe:

- a) Unha avaliación continua a través da asistencia, a participación e a realización de traballos nas sesións interactivas. A avaliación continua terá un peso do 30% sobre o total.
- b) A realización dun exame sobre os contidos teóricos e prácticos impartidos, ao que corresponderá o 70% do peso da cualificación final.

Observacións:

1. A ausencia inxustificada ás clases interactivas conleva a imposibilidade de presentar os traballos correspondentes ás mesmas (tanto na convocatoria ordinaria como na de recuperación).
2. A nota correspondente ás ausencias inxustificadas ás sesións interactivas é irrecuperable.

3. Para superar a materia será imprescindible ter aprobado o exame teórico.

O alumnado que teña concedida a dispensa de asistencia seguirá un sistema de avaliación alternativo ao anterior. Dito sistema constará dunha proba escrita sobre os contidos teóricos (70%) e a realización de traballos que se estipularán oportunamente (30%).

Tempo de estudo e traballo persoal

Estudo autónomo individual ou en grupo: 50 horas

Exercicios: 15 horas

Lectura de textos: 10 horas

Elaboración de traballos, visualización de material: 20 horas

Outras tarefas propostas: 4 horas

Total: 99 horas

Recomendacións para o estudo da materia

Dado o carácter optativo da asignatura e a súa ubicación no plan de estudos, non se indican requisitos previos para a súa superación. Non obstante, é importante que o alumnado se implique activamente dende o comezo na dinámica de funcionamento da materia para poder superala con éxito. Igualmente, recoméndase unha abordaxe comprensiva e significativa da mesma para o que resulta aconsellable a asistencia regular ás clases

Información

- **Créditos ECTS**
- Créditos ECTS: 6.00
- **Total: 6.0**

Outros Datos

- **Tipo:** Materia Ordinaria Grao RD 1393/2007
- **Departamentos:** Campus Norte
- **Áreas:** Escola Universitaria de Traballo Social
- **Centro:** Escola Universitaria de Traballo Social
- **Convocatoria:** 2º Semestre de Titulacións de Grao
- **Docencia e Matrícula:** Terceiro Curso

Profesor: Luis Manuel Rodríguez Otero

Programa

Obxectivos da materia

- Coñecer o marco normativo de referencia da atención social ás persoas maiores.
- Coñecer os principais métodos e técnicas para interactuar con persoas maiores para promover cambios e mellorar as súas oportunidades vitais.
- Coñecer e ser capaz de aplicar os métodos específicos para intervenir con maiores.
- Ser capaz de identificar situacións sociais de risco.
- Ser capaz de aplicar os métodos de valoración das necesidades e as opcións posibles para orientar unha estratexia de intervención dende o traballo social.
- Ser capaz de promover redes sociais para facer fronte a necesidades das persoas maiores.
- Ser capaz de detectar e afrontar situacións de crise valorando a urxencia das situacións, planificando e desenvolvendo accións para facer fronte ás mesmas e revisando os seus resultados.
- Coñecer e ser capaz de xestionar e avaliar as políticas e os recursos sociais existentes a nivel territorial no ámbito dos maiores.
- Ser capaz de deseñar e implementar proxectos de intervención dende o Traballo Social con persoas maiores.

Contidos

- I. As persoas maiores: perspectiva histórica e delimitación conceptual.
- II. Aspectos básicos da intervención con persoas maiores.
- III. A valoración das necesidades das persoas maiores.
- IV. Persoas en situación de dependencia.
- V. Alzheimer e outras demencias.
- VI. Envellecemento activo.
- VII. Persoas maiores vítimas de malos tratos.
- VIII. O fin da vida: morte e dó.

Bibliografía básica e complementaria

BÁSICA:

- Castañeda, P..J. (2009). Vejez, dependencia y salud. Madrid: Pirámide.
- Decalmer, P. e Glendenning, F. (2000). El maltrato a las personas mayores. Barcelona: Paidós.
- Delicado, M.V. (Coord.). (2011). Sin respiro. Cuidadores familiares: calidad de vida, repercusión de los cuidados y apoyos recibidos. Madrid: Talasa.
- Fernández-Ballesteros, R. (Dir.) (2001). Gerontología Social. Madrid: Pirámide.
- Leturia, M. e Uriarte, A. (1998). Intervención psicosocial en gerontología. Manual práctico. Madrid: Cáritas.
- Leturia, F.J., Yanguas, J.J., Arriola, E. e Uriarte, A. (2001). La valoración de las personas mayores: evaluar para conocer, conocer para intervenir. Madrid: Cáritas.
- Martín, M. (Ed.). (2003). Trabajo Social en Gerontología. Madrid: Síntesis.

- Martínez, T. (2011). La atención gerontológica centrada en la persona. Guía para profesionales de centros y servicios de atención a personas mayores en situación de fragilidad o dependencia. Vitoria: Departamento de Empleo y Asuntos sociales. Gobierno Vasco.
- Moya, A . e Barbero, J . (2005). Malos tratos a personas mayores: Guía de actuación. Madrid: Ministerio de Trabajo y Asuntos Sociales.
- Organización Mundial de la Salud. (2002). Envejecimiento activo: un marco político. Revista Española de Geriatría y Gerontología, 37(S2), 74-105.
- Pérez, V., Musitu, G. e Moreno, D. (2011). Familiares cuidadores de mayores. Una ardua y silenciosa labor. Madrid: Dykinson, SL .
- Pinazo, S. e Sánchez, M. (Dir.). (2005). Gerontología. Actualización, innovación y propuestas. Madrid: Pearson.
- Sarasola, J.L. (2015). Trabajo social y servicios sociales para personas mayores. Sevilla: Universidad Pablo Olavide.
- Xunta de Galicia. (2003). Preguntas arredor do Alzheimer. Santiago de Compostela: Autor.

COMPLEMENTARIA :

- Belsky, J.K. (2001). Psicología del envejecimiento. Madrid: Paraninfo.
  - Carretero, S., Garcés, J., Ródena, F. e Sanjosé, V. (2006). La sobrecarga de las personas dependientes. Análisis y propuestas de intervención psicosocial. Valencia: Tirant lo Blanch.
  - Delgado, A.M., Oliver, R. e De Heredia, I.B. (2010). Vejez, discapacidad y dependencia. Barcelona: Bosch.
  - Gálvez, J . (Coord.). (2009). Mayores activos. Propuestas para una actividad física saludable. Madrid: MADSL.
  - García Sánchez, E. (2009). La dependencia y los mayores. Albacete: Altaban.
  - Giró, J. (Coord.). (2009). Envejecimiento, tiempo libre y gestión del ocio. Logroño: Universidad de la Rioja.
  - Goikoetxea, M.J., Zurbanobeaskoetxea, L., Mosquera, A. y Pablos, B. (2015). Código ético para la atención sociosanitaria a las personas mayores. Bilbao: Universidad de Deusto.
  - Imsero (2005). Cuidados a las personas mayores en los hogares españoles. El entorno familiar. Madrid: Ministerio de Trabajo y Asuntos Sociales.
  - Kane, R.A . e Kane, R.L . (1993). Evaluación de las necesidades en los ancianos. Barcelona: Fundación Caja Madrid.
  - Paniagua, R. (2015). La ética del cuidado y mayores: los cuidados a las personas mayores desde un horizonte ético y en la búsqueda de la calidad de vida. Madrid: Fundación europea para el estudio y reflexión ética.
- Recuperado de:<http://enfermeriacomunitaria.org/web/attachments/article/1418/La%20E%CC%81tica%20del%20Cuidado%20y%20Mayores.pdf>
- Rogero-García, J. (2009). Distribución en España del cuidado formal e informal a las personas de 65 y más años en situación de dependencia. Revista Española de Salud Pública, 83, 393-405.
  - Touza, C. (Dir.). (2009). Personas mayores en riesgo. Detección del maltrato y la autonegligencia. Madrid: Pirámide.
  - Triadó, C. e Villar, F. (Coords). (2006). Psicología de la vejez. Madrid: Alianza Editorial.
  - Xunta de Galicia. (2010). Plan galego das persoas maiores. Plan actuación social Galicia 2010-2013. Horizonte 2015. Santiago de Compostela: Xunta de Galicia.

Competencias

Segundo o Plan de Estudos do Grao en Traballo Social, as competencias ás que contribúe esta materia son as seguintes:

Competencias xerais:

- Posuír e comprender os coñecementos que definen ao Traballo Social como disciplina científica, incluíndo as súas teorías, métodos e ámbitos de aplicación, a un nivel que se apoia nas publicacións máis avanzadas e inclúe algúns dos aspectos máis relevantes que están na vangarda do coñecemento neste campo.
- Saber aplicar eses coñecementos na súa actividade profesional e saber elaborar e defender argumentos sobre as cuestións que atinxen ao Traballo Social, facendo uso dos seus coñecementos sobre a realidade social, as teorías, os modelos e os métodos científicos propios.

Competencias específicas:

- Establecer relacións profesionais co fin de identificar a forma máis axeitada de intervención.
- Coñecer estratexias para intervir con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades para axudarlles a

tomar decisións ben fundamentadas acerca das súas necesidades, circunstancias, riscos, opcións preferentes e recursos.

- Valorar as necesidades e opcións posibles para orientar unha estratexia de intervención.
- Saber responder a situacións de crise valorando a urxencia das situacións, planificando e desenvolvendo accións para facer fronte ás mesmas e revisando os seus resultados.
- Adquirir habilidades para interactuar con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades para conseguir cambios, para promocionar o desenvolvemento dos mesmos e para mellorar as súas condicións de vida por medio da utilización dos métodos e modelos de Traballo Social, facendo un seguimento con regularidade dos cambios que se producen ao obxecto de preparar a finalización da intervención.

Competencias transversais:

- Capacidade de análise e síntese.
- Capacidade de comunicación oral e escrita.
- Capacidade de traballo en equipo.
- Capacidade para as relacións interpersoais.
- Capacidade de razoamento crítico.
- Capacidade de compromiso ético.
- Capacidade de aprendizaxe autónoma.
- Capacidade de motivación pola calidade.

Metodoloxía da ensinanza

A proposta metodolóxica pretende combinar o formato maxistral das clases expositivas coas metodoloxías activas e participativas das clases interactivas e co traballo autónomo e a autoaprendizaxe por parte do alumnado.

As actividades presenciais expositivas co grupo clase completo terán como obxectivo introducir e explicar o sentido dos distintos temas da materia, clarificar conceptos básicos, orientar a realización de traballo e estudo por parte do alumnado, relacionar os contidos e facilitar a aprendizaxe significativa.

As clases interactivas irán encamiñadas a afondar en aspectos concretos das clases teóricas e consistirán na realización de diferentes actividades a través das cales se pretende que o alumnado aprenda, entre outras cousas, a manexar diferentes fontes de información, a transferir coñecementos teóricos á práctica, e a elaborar e presentar informes.

A concreción das tarefas que se requiran, así como do material necesario serán presentados ao alumnado nas correspondentes interactivas.

Sistema de avaliación

A avaliación da materia inclúe:

- a) Unha avaliación continua a través da asistencia, a participación e a realización de traballos nas sesións interactivas. A avaliación continua terá un peso do 30% sobre o total.
- b) A realización dun exame sobre os contidos teóricos e prácticos impartidos, ao que corresponderá o 70% do peso da cualificación final.

Observacións:

1. A ausencia inxustificada ás clases interactivas conleva a imposibilidade de presentar os traballos correspondentes ás mesmas (tanto na convocatoria ordinaria como na de recuperación).
2. A nota correspondente ás ausencias inxustificadas ás sesións interactivas é irrecuperable.
3. Para poder superar a materia será imprescindible ter aprobado o exame teórico.

O alumando que teña concedida a dispensa de asistencia seguirá un sistema de avaliación alternativo ao anterior. Dito sistema constará dunha proba escrita sobre os contidos teóricos (80%) e a realización dun traballo titorizado sobre algún/s dos temas estudados (20%).

Tempo de estudo e traballo persoal

Estudio autónomo individual ou en grupo: 50 horas

Exercicios: 15 horas

Lectura de textos: 10 horas

Elaboración de traballos, visualización de material: 24 horas

Total: 99 horas

Recomendacións para o estudo da materia

Dado o carácter optativo da asignatura e a súa ubicación no plan de estudos, non se indican requisitos previos para a súa superación. Non obstante, é importante que o alumnado se implique activamente desde o comezo na dinámica e funcionamento da materia para poder superarla con éxito. Igualmente, recoméndase unha abordaxe comprensiva y significativa da mesma para o que resulta aconsellable a asistencia regular ás clases expositivas.

Información

- **Créditos ECTS**
- Créditos ECTS: 6.00
- **Total: 6.0**

Outros Datos

- **Tipo:** Materia Ordinaria Grao RD 1393/2007
- **Departamentos:** Campus Norte
- **Áreas:** Escola Universitaria de Traballo Social
- **Centro:** Escola Universitaria de Traballo Social
- **Convocatoria:** 2º Semestre de Titulacións de Grao
- **Docencia e Matrícula:** Terceiro Curso

Profesora: Lorena Añón Loureiro

Programa

Obxectivos da materia

- Coñecer e comprender de forma crítica os principais aspectos das desigualdades sociais, do conflito social, os mecanismos de poder, de dominación, explotación e alienación, e as perspectivas das diversas ciencias sociais sobre eses procesos e mecanismos.
- Ser capaz de avaliar o modo no que os desequilibrios e desigualdades sociais impactan nas relacións humanas e xeran situacións de necesidade diferencial, vulnerabilidade e marxinação, incorporando o respecto aos dereitos fundamentais.
- Ser capaz de aplicar mecanismos de identificación e análise dos problemas sociais, nos que intervén o Traballo Social e as formas de intervención para combatelas.
- Coñecer e ser capaz de aplicar as políticas sociais e os recursos de apoio en procesos de inclusión social.
- Ser capaz de deseñar e implementar proxectos de intervención desde o traballo social orientados á inclusión social.

Contidos

Tema I. A linguaxe crea realidades: dialogar e comprender para crear novas categorías desde o traballo social.

- I.1.- Conceptualización: relacións e diferenzas.
- I.2.- Facer visible o invisible: situacións e casusas desde unha visión sistémica.
- I.3.- Mecanismos e procesos de exclusión: o risco de colectivizar.

Tema II. Políticas públicas de Inclusión Social: da análise ao debate.

- II.1.- A nivel Europeo e Estatal.
- II.2.- A nivel Autonómico.

Tema III. A intervención no ámbito da inclusión social desde o traballo social: abordaxe do estigma desde a teoría e a praxe, ferramentas e recursos.

- III.1.- O estigma.
- III.2.- O abordaxe desde un enfoque de dereitos: modelos de inclusión social
- III.3.- Ferramentas, técnicas e instrumentos: os equipos de inclusión e os itinerarios de inclusión activa.

Tema IV. A intervención desde o traballo social con persoas en situación de risco de exclusión social.

- IV.1.- Intervención desde o traballo social con persoas sen fogar.
- IV.2.- Intervención desde o traballo social con persoas de etnia xitana.
- IV.3.- Intervención desde o traballo social ante situacións de desafuzamento.
- IV.4.- Intervención desde o traballo social con persoas novas en situación de vulnerabilidade.

Tema V. Boas prácticas en inclusión e cidadanía activa: modelos, intervencións e redes.

- V.1.- Proxecto Inclúe: baseado en I+D+I para a inclusión social.
- V.2.- Plataforma Europea contra a Pobreza e a Exclusión Social.
- V.3.- EAPN España, EAPN Galicia.
- V.4.- Entidades que traballan pola inclusión social en Galicia: exemplos de boa praxe e alianzas.

Bibliografía básica e complementaria

BIBLIOGRAFÍA BÁSICA

- Alemán, C. e Garcés, J. (1997). Política Social. Madrid: McGrawhill.
- Bauman, Z. (2000). Trabajo, consumismo y nuevos pobres. Barcelona: Gedisa.
- Beck, U. (1998). La sociedad del riesgo: hacia una nueva modernidad. Barcelona: Paidós.
- Blanco, J; Kortajarena, N. e Romero, V (Coord.). (2015). Manual Inclue. Unha ferramenta para la aplicación de un nuevo enfoque en la atención a personas en situación de exclusión social. Recuperado de <http://www.emaus.com/pdf/1-%20Modelo%20INCLUE.20vers%20cast..pdf>
- Castel, R. (1991). Los desafiados. Precariedad del Trabajo y Vulnerabilidad Relacional. Revista Utopía, 3, 28-35.
- Castel, R. (1997). La metamorfosis de la cuestión social. Una crónica del asalariado. Barcelona: Paidós.
- Decreto 61/2016, do 11 de febreiro, polo que se define a Carteira de servizos sociais de inclusión. Diario Oficial de Galicia, 108, de 8 de xuño de 2016.
- Fundación FOESSA (2014). VII Informe sobre exclusión y desarrollo social en España. Madrid: Fundación FOESSA.
- Karsz, S. (2004). La exclusión: bordeando sus fronteras. Definiciones y matices. Barcelona: Gedisa Editorial.
- Lei 10/2013, de 27 de novembro, de inclusión social de Galicia. Diario Oficial de Galicia, 249, de 31 de decembro de 2013.
- López-Aranguren, E. (2005). Problemas sociales. Desigualdad, pobreza, exclusión social. Madrid: Biblioteca Nueva.
- Ministerio de Sanidad, Servicios Sociales e Igualdad. (2014). Plan Nacional de Acción para la Inclusión Social del Reino de España 2013-2016. Recuperado de http://www.lamoncloa.gob.es/espana/eh14/social/Documents/PlanNacionalAccionInclusionSocial_2013_2016.pdf
- Ministerio de Sanidad, Servicios Sociales e Igualdad. (2014). Promoción de la Inclusión Social a través de los Fondos Estructurales y de la Inversión de la UE (2014-2020). Recuperado de http://www.msssi.gob.es/destacados/docs/Guia_Inclusion_social_y_Fondos_estructurales.pdf
- Ministerio de Sanidad, Servicios Sociales e Igualdad. (2015). Estrategia Nacional Integral para Personas Sin Hogar 2015-2020. Recuperado de <http://www.msssi.gob.es/ssi/familiasInfancia/inclusionSocial/docs/ENIPSH.pdf>
- Orde de 15 de xaneiro de 2008 pola que se regulan os requisitos específicos que deben cumprir os centros de inclusión e emerxencia social. Diario Oficial de Galicia, 33, de 15 de febreiro de 2015.
- Rubio, M.J. e Monteros, S. (2002). La exclusión social. Teoría y práctica de la intervención. Madrid: CSS.
- Xunta de Galicia (2014). Estratexia de Inclusión Social de Galicia 2014-2020. Recuperado de http://benestar.xunta.es/export/sites/default/Benestar/Biblioteca/Documentos/Plans_e_programas/estratexia_inclusion_social_galicia_2014_2020.pdf

BIBLIOGRAFÍA COMPLEMENTARIA:

- Bauman, Z. (2011). Trabajo, consumismo y nuevos pobres. Barcelona: Gedisa Editorial.
- Cabrera, P. J. (2005). Nuevas tecnologías y exclusión social. Un estudio sobre las posibilidades de las TIC en la lucha contra la inclusión social en España. Madrid: Fundación Telefónica.
- EAPN ESPAÑA. (2012). Guía metodológica sobre el proyecto de intervención social. Recuperada de http://www.eapn.es/ARCHIVO/documentos/recursos/2/1159_Ciclo_Jonas.pdf
- EAPN ESPAÑA. (2012). Guía metodológica de participación social de las personas en situación de pobreza y exclusión social. Recuperada de http://www.eapn.es/ARCHIVO/documentos/recursos/2/guia_participacion.pdf
- EAPN ESPAÑA (2014). Manual de Sensibilización ante la Exclusión Social. Recuperado de http://www.eapn.es/ARCHIVO/documentos/recursos/2/1417437063_manual_sensibilizacion.pdf
- EAPN Madrid. (2013). El Modelo Housing First, una oportunidad para la erradicación del sinhogarismo en la Comunidad de Madrid. Madrid: Autor.
- Fundación Tomillo. (2003). Orientación Sociolaboral Basada en Itinerarios: una propuesta metodológica para la

intervención con personas en riesgo de exclusión. Madrid: Autor.

- Martínez, U. e Gómez, E.J. (2006). Luces y sombras en el concepto de ciudadanía. Documentación Social, 140, 205-218.

- Subiratas, J. (2006). Fragilidades vecinas. Narraciones biográficas de exclusión social urbana. Barcelona: Icaria

Competencias

XENÉRICAS:

- Posuír e comprender os coñecementos que definen ao Traballo Social como disciplina científica, incluíndo as súas teorías, métodos e ámbitos de aplicación, a un nivel que se apoia nas publicacións máis avanzadas e inclúe algúns dos aspectos máis relevantes que están na vangarda do coñecemento neste campo.

- Saber aplicar eses coñecementos na súa actividade profesional e saber elaborar e defender argumentos sobre as cuestións que incumben ao Traballo Social, facendo uso dos seus coñecementos sobre a realidade social, as teorías, os modelos e os métodos científicos propios.

ESPECÍFICAS:

- Establecer relacións profesionais ao obxecto de identificar a forma máis adecuada de intervención.

- Coñecer estratexias para intervir con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades para axudarlles a tomar decisións ben fundamentadas achega das súas necesidades, circunstancias, riscos, opcións preferentes e recursos.

- Valorar as necesidades e opcións posibles para orientar unha estratexia de intervención.

- Saber responder a situacións de crises valorando a urxencia das situacións, planificando e desenvolvendo accións para facer fronte ás mesmas e revisando os seus resultados.

- Adquirir habilidades para interactuar con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades para conseguir cambios, para promocionar o desenvolvemento dos mesmos e para mellorar as súas condicións de vida por medio da utilización dos métodos e modelos de Traballo Social, facendo un seguimento con regularidade dos cambios que se producen ao obxecto de preparar a finalización da intervención.

- Saber identificar e traballar cos comportamentos que representan un risco para o sistema cliente identificando e evaluando as situacións e circunstancias que configuran devandito comportamento e elaborando estratexias de modificación dos mesmos.

TRANSVERSALES:

- Capacidade de análise e síntese.

- Capacidade de comunicación oral e escrita.

- Capacidade de traballo en equipo.

- Capacidade para as relacións interpersoais.

- Capacidade de recoñecemento á diversidade e a multiculturalidade.

- Capacidade de razonamiento crítico.

- Capacidade de compromiso ético.

- Capacidade de aprendizaxe autónoma.

- Capacidade de motivación pola calidade.

Metodoloxía da ensinanza

A metodoloxía utilizada combina a docencia presencial de clases expositivas e interactivas e o traballo persoal do

alumnado. Preténdese que o alumnado, individual ou grupalmente, desenvolva actividades de participación activa: discusión de casos; traballo con textos ou datos; aplicación de técnicas, destrezas e habilidades a supostos prácticos, etc.

A través das titorías asesórase ao alumnado para o desenvolvemento das actividades propostas de realización autónoma e que supoñen un proceso de autoaprendizaxe.

Poderán producirse cambios na metodoloxía da materia cando así sexa acordado entre a profesora e o alumnado e sempre que supoña unha mellora para a aprendizaxe.

Sistema de avaliación

A avaliación da materia realízase mediante unha avaliación continua e a superación de exames

A avaliación mediante exames ten un peso do 60% sobre a cualificación global, polo que o peso da avaliación continua é do 40%.

É necesario alcanzar a cualificación mínima de Apto/a nos exames para poder sumarlle a puntuación pola avaliación continua. É necesario alcanzar como mínimo o 40% (1,6 puntos) da avaliación continua para poder facer a suma coa nota alcanzada no exame.

CONTIDO DA AVALIACIÓN CONTINUA E PUNTUACIÓN MÁXIMA: (4 PTOS)

- Asistencia ás clases: 1 pto. (Clases expositivas: 0,5 e clases interactivas: 0,5)
- Tarefas prácticas: 3 ptos.

Na Guía da Materia que se entrega ao comezo das clases especificaranse as actividades previstas a realizar, as pautas e a puntuación para cada unha delas.

No caso de non asistir a clases nas que se realizan tarefas puntuables, e tse teñan xustificadas as faltas de asistencia, poden compensarse estas tarefas, coa elaboración de traballos e exercicios encomendados pola profesora. Unha vez que se teña confirmación da xustificación das faltas de asistencia, o/a alumno/a ten que poñerse en contacto coa profesora para o encargo da tarefa compensatoria no caso de que proceda a realización dunha actividade puntuable.

PERSOAS CON DISPENSA DE ASISTENCIA

O alumnado que teña concedida a dispensa de asistencia seguirá a seguinte modalidade de avaliación:

- Exame: 60%.
- Avaliación continua: 40%.

As actividades de dispensa de asistencia colgaranse na web da EUTS (www.euts.es), no apartado da materia de Traballo Social e Inclusión Social, en concreto, no espazo destinado á dispensa de asistencia. Neste espazo colgaranse a maiores os pautas de entrega de traballos, as puntuacións e os prazos estipulados para a entrega das tarefas. As actividades obrigatorias que se entreguen fora do prazo estipulado, terán unha penalización se a entrega se realiza nos 3 días hábiles seguintes. A partir do cuarto día a actividade non será nin avaliada, nin puntuada.

O alumnado poderá optar ao mesmo formato de exame que as persoas que se acollen á modalidade presencial, sempre e cando superasen o 40% das actividades de dispensa de asistencia (1,6 puntos). Excepcionalmente, logo de comunicación coa docente, poderase realizar un exame específico para esta modalidade, que versará sobre os contidos teóricos e sobre contidos prácticos relacionados con exercicios elaborados na modalidade de dispensa de asistencia.

O alumnado con dispensa de asistencia terá que contactar coa docente, por correo electrónico, telefónicamente ou presencialmente, nun prazo non superior a 10 días naturais desde a data da publicación da acta na que se recoñece dita concesión.

SISTEMA DE CONTROL DE ASISTENCIA

O sistema de control de asistencia é o establecido polo centro.

O prazo e os motivos polos que se poden xustificar as faltas de asistencia son os establecidos na Normativa de asistencia a clase nas ensinanzas adaptadas ao Espazo Europeo de Educación Superior (Acordo do Consello de Goberno da USC do 25 de marzo de 2010).

O alumnado que xustifique a imposibilidade de asistir as clases e teña concedida a dispensa de asistencia, poderá compensar as faltas coa realización de exercicios e traballos de análise de textos seleccionados que deberá entregar por escrito e defenderá nunha titoría previamente acordada coa profesora.

Poderán producirse cambios no sistema de avaliación cando así sexa acordado entre a profesora e o alumnado, e sempre que supoña unha mellora para a aprendizaxe.

SISTEMA DE RECUPERACIÓN

- A recuperación do exame realizarase na data oficialmente establecida.
- Os traballos realizados nas clases, só se poderan recuperar cando se teña confirmación da xustificación das faltas.
- As persoas que non entregasen as actividades de dispensa de asistencia nos prazos establecidos, non poderán recuperalos na primeira convocatoria. Poderán optar a presentalos na convocatoria de xullo.

Tempo de estudo e traballo persoal

Traballo persoal do alumnado.

- Estudo autónomo individual ou en grupo: 50 horas.
- Exercicios: 15 horas.
- Lectura de textos: 10 horas.
- Elaboración de traballos, visualización de material: 20 horas.
- Outras tarefas propostas: 4 horas.
- TOTAL: 99 horas.

Recomendacións para o estudo da materia

A asistencia ás clases é clave para que o alumnado poida ir construíndo o corpo teórico da materia que en todo momento orienta a aprendizaxe práctica.

A participación nas clases é fundamental para a integración dos coñecementos teóricos e prácticos, e para situar ao alumnado en contextos profesionais.

Recoméndase ao alumnado que no desenvolvemento temporal da materia manteña un contacto periódico coa profesora encargada para a clarificación e a orientación bibliográfica precisa para poder afondar nas parcelas de maior interese para o alumnado.

Recoméndase a lectura da guía da materia, que se subirá á web da EUTS (www.euts.es) ao inicio do cuadrimestre.

Información

- **Créditos ECTS**
- Créditos ECTS: 6.00
- **Total: 6.0**

Outros Datos

- **Tipo:** Materia Ordinaria Grao RD 1393/2007
- **Departamentos:** Campus Norte
- **Áreas:** Escola Universitaria de Traballo Social
- **Centro:** Escola Universitaria de Traballo Social
- **Convocatoria:** 2º Semestre de Titulacións de Grao
- **Docencia e Matrícula:** Terceiro Curso

Profesora: Helena Ínsua Olveira

Programa

Obxectivos da materia

- Coñecer o marco normativo de referencia da atención social ás persoas con adicións.
- Ser capaz de identificar e valorar as necesidades sociais relacionadas cos problemas de adicións e a súa repercusión na vida das persoas afectadas, e as estratexias de atención e apoio pertinentes en cada situación.
- Coñecer os programas de tratamento para drogodependentes e saber identificar cada un, coas súas características para poder aplicarlos en cada momento.
- Ser capaz de recoñecer as características dos problemas de saúde en relación ás adicións que dan lugar a necesidades de atención e apoios sociais.
- Coñecer en todo momento os recursos que existen para persoas con trastornos aditivos
- saber manexar documentación específica do traballo social nun centro de drogodependencias.
- Ser capaz de identificar situacións de emerxencia social, valorando a situación para poder intervir de forma eficaz tanto cos usuarios como coas familias.
- Coñecer e ser capaz de analizar e identificar os factores de risco e protección no campo das adicións.
- Saber aplicar técnicas que favorezcan a motivación para o proceso de tratamento nas adicións
- Coñecer e ser capaz de avaliar as políticas e os recursos sociais existentes a nivel territorial no campo das adicións e aplicar de forma adecuada a cada situación o recurso máis oportuno.
- Ser capaz de deseñar e implementar proxectos de intervención desde o Traballo Social con persoas con adicións.
- Ser capaz de aplicar métodos, modelos e técnicas de Traballo Social na intervención con persoas con adicións.

Contidos

- .- CONTEXTUALIZACIÓN DAS DROGAS EN ESPAÑA E EN GALICIA.
- .- PLAN NACIONAL SOBRE DROGAS. PLAN DE CONDUCTAS ADITIVAS EN GALICIA.
- .- CONCEPTOS BÁSICOS EN DROGODEPENDENCIAS (DEFINICIÓN DE DEPENDENCIA, TOLERANCIA , SÍNDROME DE ABSTINENCIA, DESINTOXICACIÓN ETC).
- .- RESPONSA ASISTENCIAL ANTE AS DROGODEPENDENCIAS. PROGRAMAS DE TRATAMENTO. O CIRCUÍTO TERAPÉUTICO. PROGRAMAS E MODALIDADES DE TRATAMENTO AMBULATORIO.
- .- A COMUNIDADE TERAPÉUTICA. DEFINICIÓN. CARACTERÍSTICAS, TIPOS DE COMUNIDADES, POBOACIÓN

RECEPTORA, ACTIVIDADES E TIPOS DE ALTA.

.- O PROGRAMA SEMIRRESIDENCIAL (CENTRO DE DÍA). DEFINICIÓN, CARACTERÍSTICAS, POBOACIÓN RECEPTORA, ACTIVIDADES E TIPOS DE ALTA .

.- ROL DO TRABALLADOR /A SOCIAL NAS DROGODEPENDENCIAS. A INTERVENCIÓN SOCIAL E O PROGRAMA DE INCORPORACIÓN SOCIAL INDIVIDUALIZADO

.- ADICIÓN ÁS NOVAS TECNOLOXÍAS

.- PREVENCIÓN EN DROGODEPENDENCIAS. MODELOS DE PREVENCIÓN EN REDUCCIÓN DE RISCOS E OBXECTIVOS

.- FACTORES DE RISCO E DE PROTECCIÓN ANTE O CONSUMO DE SUBSTANCIAS.

.- PROGRAMAS DE PREVENCIÓN DE RISCOS CON XOVENES. ALGÚNS EXEMPLOS PRÁCTICOS.

.- DROGODEPENDENCIAS NO MEDIO PENITENCIARIO. PROGRAMA XURÍDICO PENAL.

.- PROTOCOLOS DE ACTUACIÓN CON XESTANTES DROGODEPENDENTES, MENORES DROGODEPENDENTES E COLECTIVOS ESPECÍFICOS.

Bibliografía básica e complementaria

Becoña, E.(2003). Bases científicas de la prevención en drogodependencias. Santiago de Compostela: Universidad de Santiago de Compostela.

Becoña, E. (2004). Monografía del tabaco. Revista adicciones, 16, supl. 2.

Becoña, E e Cortés, T (Coord)(2011). Manual de adicciones para psicólogos especialistas en psicología clínica en formación. Valencia: Socidrogalcohol

Colegio Oficial de Trabajadores Sociales (2003). Manual para el Trabajo Social de Acompañamiento. Madrid: Autor.

Comisión Asesora para o desenvolvemento do programa de prevención do consumo de drogas. (1993). Prevención en drogodependencias. Santiago de Compostela: Consellería de Sanidade.

Comunidad de Madrid. (2012). Protocolo de Intervención desde el trabajo social en los centros de atención a las drogodependencias. Madrid: Edición digital

Consejería de Sanidad y consumo. (2007). Actualización en el tratamiento del Juego patológico. Madrid: Pirámide.

Cruz Roja. (2002). Integración Sociolaboral de personas drogodependientes. Propuesta y puesta en marcha de un modelo. Madrid: Autor.

Echevarría, E. e Labrador, F. (coord) (2009). Adicción a las nuevas tecnologías. Madrid: Pirámide.

Gutiérrez Resa, A. (2007). Drogodependencias y Trabajo Social. Madrid: Ediciones académicas.

Isorna, M e Saavedra, D. (2012). Prevención de drogodependencias y otras conductas adictivas. Madrid: Pirámide.

Lei 2/1996, de 8 de maio, de Galicia sobre Drogas. Diario Oficial de Galicia, 100, do 22 de maio de 1996.

Ministerio de Sanidad y Consumo. (2007). Informes de la Comisión Clínica. Cocaína. Madrid: Autor.

Ministerio de Sanidad y Consumo. (2007). Informes de la Comisión Clínica. Alcohol. Madrid: Autor.

Ministerio de Sanidad y Consumo. (2009). Informes de la Comisión Clínica. Canabis. Madrid: Autor.

Ministerio de Sanidad y Consumo. (2009). Informes de la Comisión Clínica. Heroína. Madrid: Autor.

Ministerio de Sanidad y Política Social. (2009) Estrategia del Plan Nacional sobre Drogas 2009/2016. Madrid: Autor.

Pereiro, C. (2010). Manual de adicciones para médicos especialistas en formación. Valencia: Socidrogalcohol.

Plan nacional Sobre Drogas. (2010). Guía de prevención en Drogodependencias. Madrid: Ministerio de Sanidad y

Consumo.

Subdirección Xeral de Saúde Mental e Trastornos Adictivos. (2012). O circuito terapéutico nas conductas adictivas. Madrid: Pirámide.

Torres, M.A. (2009). Historia de las Adicciones en la España contemporánea. Madrid: Socidrogalcohol e Ministerio de Sanidad y Consumo.

Competencias

COMPETENCIAS XENÉRICAS:

- Posuír e comprender os coñecementos que definen ao Traballo Social como disciplina científica, incluíndo as súas teorías, métodos e ámbitos de aplicación, a un nivel que se apoia nas publicacións máis avanzadas e inclúe algúns dos aspectos máis relevantes que están na vanguardia do coñecemento neste campo.

- Saber aplicar eses coñecementos na súa actividade profesional e saber elaborar e defender argumentos sobre as cuestións que incumben ao Traballo Social, facendo uso dos seus coñecementos sobre a realidade social, as teorías, os modelos e os métodos científicos propios.

COMPETENCIAS ESPECÍFICAS:

- Establecer relacións profesionais ao obxecto de identificar a forma máis adecuada de intervención con persoas con conductas aditivas

- Coñecer estratexias para intervir con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades para axudarlles a tomar decisións ben fundamentadas acerca das súas necesidades, circunstancias, riscos, opcións preferentes e recursos.

- Valorar as necesidades e opcións posibles para orientar unha estratexia de intervención.

- Saber responder a situacións de crises valorando a urxencia das situacións, planificando e desenvolvendo accións para facer fronte ás mesmas e revisando os seus resultados.

- Adquirir habilidades para interactuar con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades para conseguir cambios, para promocionar o desenvolvemento dos mesmos e para mellorar as súas condicións de vida por medio da utilización dos métodos e modelos de Traballo Social, facendo un seguimento con regularidade dos cambios que se producen ao obxecto de preparar a finalización da intervención.

- Saber identificar e traballar cos comportamentos que representan un risco para o sistema cliente identificando e evaluando as situacións e circunstancias que configuran devandito comportamento e elaborando estratexias de modificación dos mesmos.

- Saber responder a situacións de crises valorando a urxencia das situacións, planificando e desenvolvendo accións para facer fronte ás mesmas e revisando os seus resultados.

COMPETENCIAS TRANSVERSAIS:

- Capacidade de análise e síntese
- Capacidade de comunicación oral e escrita
- Capacidade de traballo en equipo
- Capacidade para as relacións interpersonais
- Capacidade de razoamento crítico
- Capacidade de aprendizaxe autónoma
- Capacidade de motivación pola calidade

Metodoloxía da ensinanza

DOCENCIA EXPOSITIVA: a profesora encargada da materia fará unha exposición dos contidos das materias para todo o alumnado.

DOCENCIA INTERACTIVA:

- Análise e reflexión na aula, de forma individual ou en grupos reducidos sobre artigos e material bibliográfico.

- Traballos individuais e grupais sobre supostos prácticos e a forma de intervir coas persoas drogodependentes.

.- Visionado de videos e documentais relacionados coa materia.

Sistema de avaliación

A avaliación da asignatura basease na realización de exames e avaliación continua.

O exame terá un peso do 75% sobre a calificación global polo que o peso da avaliación continua é do 25%, e nesta contéplase: a asistencia a clases e tarefas prácticas.

No caso de non asistir ás clases nas que se realizan tarefas puntuables, e se teñan xustificadas as faltas de asistencia, estas tarefas poden compensarse coa elaboración de traballos e exercicios que sexan encomendados pola profesora. Unha vez se teña confirmación da xustificación das faltas de asistencia, o/a alumno/a ten que poñerse en contacto coa profesora para o encargo da tarefa compensatoria.

SISTEMA DE CONTROL DE ASISTENCIA: o sistema de control de asistencia é o establecido polo centro. O prazo e os motivos polos que se poden xustificar as faltas de asistencia son os establecidos na normativa de asistencia a clases nas ensinanzas adaptadas ao espazo europeo de educación superior (Acordo do Consello de Goberno da USC do 25 de marzo de 2010).

O alumnado que xustifique a imposibilidade de asistir a clases e teña concedida a dispensa de asistencia poderá compensar as faltas coa realización de exercicios de análise de textos, que deberá entregar por escrito e defenderá nunha titoría previamente acordada coa profesora.

Tempo de estudo e traballo persoal

.- ESTUDIO AUTÓNOMO INDIVIDUAL OU EN GRUPO : 50

.-EXERCICIOS: 15 HORAS

.- LECTURA DE TEXTOS: 10 HORAS

.- ELABORACIÓN DE TRABALLOS, VISUALIZACIÓN DO MATERIAL: 20 HORAS

.- OUTRAS TAREFAS PROPOSTAS:4

TOTAL DE HORAS: 99

Recomendacións para o estudo da materia

Completar a formación práctica nun Centro de Conductas adictivas ou nun recurso de drogodependencias.

Observacións

O programa pode sufrir algunha modificación puntual ao longo do curso. En caso de ser así o alumnado será avisado a través da páxina web da Escola ou dos medios telemáticos dos que se dispoña nese momento

Optativas asignadas a 4º curso

1º cuatrimestre

O alumnado de 3º pode matricularse nas materias optativas asignadas a 4º

A asignación a un curso concreto repercute únicamente na elaboración dos horarios dese curso

G3171441 - Mediación e Xestión do Conflito en Traballo Social (O Traballo Social: Conceptos, Métodos, Teorías e Aplicación) - Curso 2016/2017

Información

- **Créditos ECTS**
- Créditos ECTS: 6.00
- **Total: 6.0**

Outros Datos

- **Tipo:** Materia Ordinaria Grao RD 1393/2007
- **Departamentos:** Campus Norte
- **Áreas:** Escola Universitaria de Traballo Social
- **Centro:** Escola Universitaria de Traballo Social
- **Convocatoria:** 1º Semestre de Titulacións de Grao
- **Docencia e Matrícula:** Cuarto curso

Profesora: Lourdes Besada Agra

Programa

Obxectivos da materia

- Coñecer os principais métodos e técnicas para interactuar con individuos, familias, grupos e comunidades para promover cambios, desenvolvementos e mellorar as súas oportunidades vitais.
- Ser capaz de aplicar as estratexias de resolución de conflitos por medio da negociación e a mediación.
- Coñecer e ter adestramento nas habilidades e técnicas que permitan a xestión de conflitos a nivel interpersonal, grupal e intergrupal.
- Ser capaz de utilizar claves verbais e non verbais para guiar a mediación.
- Ser capaz de establecer relacións profesionais ao obxecto de identificar a forma máis axeitada de intervención e de aclarar e negociar a finalidade de tales contactos e os límites da súa implicación.
- Coñecer e ser capaz de aplicar os métodos específicos para a xestión e resolución de conflitos.

Contidos

TEMA I: A mediación como alternativa para a resolución de conflitos: Concepto e marco de referencia. Mediación e traballo social.

TEMA II: O conflito: Análise, proceso e xestión.

TEMA III: O proceso de mediación: secuencias, fases e técnicas.

TEMA IV: A figura do mediador. Rol e competencias profesionais.

TEMA V: Marco normativo da mediación.

TEMA VI: Ámbitos da mediación.

Bibliografía básica e complementaria

Bibliografía básica

Barona, S. (2011). Mediación penal. Fundamentos, fines y régimen jurídico. Valencia: Tirant Lo Blanch.

Bouché, J.H. e Hidalgo, F. (2009). Mediación Familiar. (Vol. I). Madrid: Dykinson, S.L.

Bouché, J.H. e Hidalgo, F. (2010). Mediación Familiar. (Vol. III). Madrid: Dykinson, S.L.

Cárta Española. (2008, enero-marzo). Revista de documentación social, 148.

Colegio Oficial de Diplomados en Trabajo Social y Asistentes Sociales de Madrid. (2005). El Trabajo Social y la Mediación. Revista Trabajo Social Hoy.

Colegio Oficial de Diplomados en Trabajo Social y Asistentes Sociales de Madrid. (2006). El Trabajo Social y la Mediación. Revista Trabajo Social Hoy.

Consejo General de Colegios Oficiales de Trabajo Social. (2013). Mediación. Revista de Servicios Sociales y Política Social, vol XXX, 101.

Cornelius, H. e Faire S. (1998). Tú ganas yo gano. Cómo resolver conflictos creativamente. Madrid: Gaia ediciones.

Diego, de R. e Guillén, C. (2008). Mediación. Procesos, tácticas y técnicas. Madrid: Pirámide.

Diez, F. e Tapia, G. (1999). Herramientas para Trabajar en Mediación. Barcelona: Paidós.

Fernández, S. (2009). Teoría y práctica de la Mediación. La gestión alternativa de los conflictos sociales. Murcia: Edit.um.

García, F. J. e Vaquer, A. V.; Gomis, C. (2010). Intervención y mediación familiar. Castellón de la Plana: Universitat Jaume I.

Munduate, L., Medina, F.J. (coords). (2011). Gestión del conflicto, negociación y mediación. Madrid: Pirámide.

Poyatos, A.(Coord.) (2003). Mediación familiar y social en diferentes contextos. Valencia: Nau Llibres.

Redorta, J. (2004). Cómo analizar los conflictos: La tipología de conflictos como herramienta de mediación. Barcelona: Paidós.

Ripol-Millet, A. (2011). Estrategias de mediación en asuntos familiares. Madrid: Cometa.

Rodríguez Llamas, S. (2010). La mediación familiar en España. Fundamento, concepto y modelos jurídicos. Valencia: Tirant Lo Blanch.

Rondón, L.M. (2012). Bases para la mediación familiar. Valencia: Tirant Lo Blanch.

Six, J.F. (1997). Dinámica de la Mediación. Barcelona: Paidós;

Soletto, H. (dir.) (2013). Mediación y resolución de conflictos: Técnicas y ámbitos. Madrid: Tecnos.

Souto, E. (2012). Mediación Familiar. Madrid: Dykinson, S.L. Soares, M. (1999). La mediación. Conducción de disputas. Comunicación y técnicas. Barcelona: Paidós.

Soares, M. (2003). Mediando en sistemas familiares. Barcelona: Paidós.

Tapia, G. e Diez, F. (1999). Herramientas para trabajar en mediación. Barcelona: Paidós.

Tommaso, A. de (1997). Mediación y Trabajo Social. Buenos Aires: Espacio.

Whatling, T. (2013). Mediación: Habilidades y estrategias. Guía práctica. Madrid: Narcea.

Competencias

Competencias Xenéricas:

- Posuír e comprender os coñecementos que definen ao Traballo Social como disciplina científica, incluíndo as súas teorías, métodos e ámbitos de aplicación, a un nivel que se apoia nas publicacións máis avanzadas e inclúe algúns dos aspectos máis relevantes que están na vangarda do coñecemento nese campo.

Competencias Específicas:

- Establecer relacións profesionais ao obxecto de identificar a forma máis axeitada de intervención.
- Coñecer estratexias para intervir con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades para axudarlles a tomar decisións ben fundamentadas acerca das súas necesidades, circunstancias, riscos, opcións preferentes e recursos.
- Valorar as necesidades e opcións posibles para orientar unha estratexia de intervención.

- Saber responder a situacións de crise valorando a urxencia das situacións, planificando e desenvolvendo accións para facer fronte ás mesmas e revisando os seus resultados.
- Adquirir habilidades para interactuar con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades para conseguir cambios, para promocionar o desenvolvemento dos mesmos e para mellorar as súas condicións de vida por medio da utilización dos métodos e modelos de Traballo Social, facendo un seguimento con regularidade dos cambios que se producen ao obxecto de preparar a finalización da intervención.
- Saber identificar e traballar cos comportamentos que representan un risco para ol sistema cliente identificando e avaliando as situacións e circunstancias que configuran dito comportamento e elaborando estratexias de modificación dos mesmos.
- Coñecer e utilizar a mediación como estratexia de intervención destinada á resolución alternativa e complementaria de conflitos en diversos ámbitos, tales como o familiar, escolar, comunitario e intercultural.
- Diferenciar e actuar na resolución de situacións de risco previa identificación e definición da natureza deste.
- Identificar, minimizar e xestionar o risco cara a un mesmo e os colegas a través da planificación, revisión e seguimento de accións para limitar o estrés e o risco.
- Desenvolver aptitudes para traballar de xeito eficaz dentro de sistemas, redes e equipos interdisciplinares e multiorganizacionais co propósito de colaborar no establecemento de fins, obxectivos e tempo de duración destes contribuíndo igualmente a abordar de xeito construtivo os posibles desacordos existentes.
- Xestionar conflitos, dilemas e problemas éticos complexos identificando estes, deseñando estratexias de superación e reflexionando sobre os seus resultados.

Competencias Transversais:

- Capacidade de análise e síntese.
- Capacidade de comunicación oral e escrita.
- Capacidade de resolución de problemas
- Capacidade de traballo en equipo.
- Capacidade para as relacións interpersoais.
- Capacidade de razoamento crítico.
- Capacidade de compromiso ético.
- Capacidade de aprendizaxe autónomo.
- Capacidade de adaptación a novas situacións.
- Capacidade de motivación pola calidade.

Metodoloxía da ensinanza

27 horas docencia expositiva e 18 interactiva

A finalidade das clases expositivas é a explicación dos aspectos básicos de cada tema establecido no programa, proporcionando a información necesaria que permita ao alumnado a aprendizaxe autónoma.

A docencia interactiva pretende que o alumnado, individual ou grupalmente, desenvolva actividades de participación activa: discusión de casos; traballo con textos ou datos; aplicación de técnicas, destrezas e habilidades a supostos prácticos, etc.

A través das titorías asesórase ao alumnado para o desenvolvemento das actividades propostas de realización autónoma polo/a alumno/a, que supoñen un proceso de autoaprendizaxe.

Sistema de avaliación

A proba escrita e/ou exame terán un valor do 70% sobre a cualificación global e o peso da avaliación continua será do 30%. A avaliación continua terase en conta sempre que os/as alumnos/as alcancen unha puntuación do exame ou proba escrita igual ou superior a 2,8 sobre 7.

O 30% da avaliación continua terá en conta o desenvolvemento de actividades do alumnado, individual ou grupalmente, en relación aos aspectos que a continuación se relacionan:

- Asistencia ás clases interactivas e expositivas nas que se traballará a discusión, reflexión e análise de casos ou

supostos prácticos, de documentos ou textos bibliográficos e a exposición, cando proceda, dos traballos na aula: 2 puntos

- Elaboración dun traballo e exposición e defensa do mesmo na aula: 1punto. É requisito indispensable ter realizado este traballo para poder ser avaliado da materia.

O sistema de control de asistencia a clase é o establecido polo centro a tales efectos.

O prazo e os motivos polos que se pode xustificar as faltas de asistencia son as establecidas na Normativa de asistencia á clase nas ensinanzas adaptadas ao espazo europeo de educación superior (Acordo do Consello de Goberno da USC do 25 de marzo de 2010).

O alumnado que xustifique a imposibilidade de asistir ás clases interactivas, e teña concedida a dispensa de asistencia, poderá compensar as faltas de asistencia coa realización de traballos escritos, a determinar entre o/a alumno/a e a profesora.

Poderán producirse cambios no sistema de avaliación da materia cando así sexa acordado entre a profesora e o alumnado e sempre que supoña unha mellora para o aprendizaxe.

Tempo de estudo e traballo persoal

Traballo persoal do/a alumno/a (total 99 Horas)

- Estudio autónomo individual ou en grupo: 50 Horas.
- E exercicios: 15 Horas.
- Lectura de textos: 10 Horas.
- Elaboración e exposición de traballos bibliográficos: 20 Horas.
- Outras tarefas propostas a determinar pola profesora: 4 Horas.

Recomendacións para o estudo da materia

- Asistencia e participación nas clases interactivas e expositivas.
- Colaboración e posicionamento activo nas tarefas a realizar en grupo.

Información

- **Créditos ECTS**
- Créditos ECTS: 6.00
- **Total: 6.0**

Outros Datos

- **Tipo:** Materia Ordinaria Grao RD 1393/2007
- **Departamentos:** Campus Norte
- **Áreas:** Escola Universitaria de Traballo Social
- **Centro:** Escola Universitaria de Traballo Social
- **Convocatoria:** 1º Semestre de Titulacións de Grao
- **Docencia e Matrícula:** Cuarto curso

Profesor: Manuel Penido Barbazán

Programa

Obxectivos da materia

- Coñecer e ser capaz de xestionar as tecnoloxías da comunicación e da información no contexto dos servizos sociais.
- Ser capaz de incorporar os recursos das TIC's no desenvolvemento profesional dos/as traballadores/as sociais.
- Ser capaz de aplicar as TIC's nos métodos e técnicas de planificación, avaliación e xestión da calidade nos servizos sociais.

Contidos

I.- A sociedade da información e as tecnoloxías da información e a comunicación

II.- Conceptos, ferramentas e recursos informáticos

III.- O entorno dixital: o recurso virtual en Servizos Sociais

IV.- Programas específicos para os Servizos Sociais

V.- As TIC's e o tratamento de datos persoais

Bibliografía básica e complementaria

- Cuffi, T. (2003). Manual imprescindible Microsoft Office XP, versión 2002. Madrid: Anaya.
- Diccionario de informática. Iniciación y referencia. México: McGraw Hill
- Lovillo, A. e Herrera, J.M. (2004). Office 2003. Un conjunto excelente de herramientas digitales. Madrid: Anaya.
- Madruga, J. (2004). Internet. Madrid: Anaya.
- Mayer, M. e Baber, R. (1999). Introducción a la informática (Manual visual). Madrid: Bélenguer.
- Ministerio de Sanidad, Servicios Sociales e Igualdad. (2015). SIUSS V5. Manual de aplicación informática. Madrid: Ministerio de Sanidad, Servicios Sociales e Igualdad.
- Peña, J. e Vidal, M.C. (2004). Introducción a la informática. Iniciación y referencia. México: McGraw Hill.
- Prieto, A. e Prieto, B. (2005). Conceptos de Informática. México: McGraw Hill.
- Pulido, M.C. e Tamayo, F.R. (2002). Manual imprescindible de "Windows XP. Madrid: Anaya.

- Sánchez, J.I. e Gallud, J.A. (2004). Internet. Iniciación y referencia. México: McGraw Hill.
- Usátegui, J.M. e Zapater, C.E. (1990). Introducción a la informática. Madrid: Paraninfo.
- Xunta de Galicia. (2015). Manual técnico do cuarto nivel do Sistema de Información de Usuarios de Servizos Sociais. Santiago de Compostela: Xunta de Galicia.
- <http://www.fnmt.es>
- <http://www.cert.fnmt.es>

Competencias

Competencias xerais:

- Saber aplicar esos coñecementos na súa actividade profesional e saber elaborar e defender argumentos sobre as cuestións que atañen ao Traballo Social, facendo uso dos seus coñecementos sobre a realidade social, as teorías, os modelos e os métodos científicos propios
- Ter desenvolvido as habilidades de aprendizaxe necesarias para continuar a súa formación e aprendizaxe no ámbito do Traballo Social cun alto grao de autonomía

Competencias específicas:

- Analizar e sistematizar a información que proporciona o traballo cotián para revisar e mellorar as estratexias profesionais que deben dar resposta ás situacións sociais emerxentes.

Competencias transversais:

- Capacidade de análise y síntese
- Capacidade de comunicación oral e escrita
- Capacidade de aplicación dos coñecementos de informática
- Capacidade de motivación pola calidade
- Capacidade de aprendizaxe autónomo
- Capacidade de razonamento crítico

Metodoloxía da ensinanza

A metodoloxía empregada combina a docencia presencial de clases expositivas e interactivas nas que se empregarán os recursos informáticos oportunos.

As clases interactivas terán lugar na aula de informática. Nestas clases os/as alumnos/as traballarán os exercicios propostos polo profesor no ordenador asignado dende o comezo do curso. O traballo do alumnado, nos supostos propostos, será supervisado polo profesor aclarando todos os conceptos e dúbidas que xurdan nas distintas pantallas que se amosan en cada un dos programas informáticos específicos para servizos sociais.

A través das titorías o profesor estará a disposición dos/as alumnos/as para explicar termos e conceptos nos que haxa dúbidas ou presisen dunha aclaración máis detallada para a súa comprensión.

Sistema de avaliación

A avaliación da asignatura contempla a realización dun exame final escrito e unha avaliación continua.

O exame final escrito terá un peso dun 50% na cualificación global e a avaliación continua o outro 50%. Para superar a asignatura é necesario ter aprobados os dous sistemas de avaliación, tanto o exame escrito coma a avaliación continua.

Contido e puntuación da avaliación continua: (Máximo 5 puntos)

- 1.- Asistencia e participación nas clases (expositivas e interactivas): 1 punto

- Valorando a asistencia a todas as clases con 0,5 puntos e descontando 0,1 puntos por cada falta sen xustificar.
  - Valorando a participación e evolución do alumno/a na resolución dos casos prácticos que se vaian realizando ao longo do curso, con outros 0,5 puntos
- 2.- Proba práctica da asignatura: 4 puntos
- Gravar un expediente completo en SIUSS con datos socio-familiares, de hábitat e as intervencións sociais correspondentes ao caso plantexado
  - Construción dun xenograma a partires dun suposto formulado.
  - Resolución dos exercicios propostos relativos a unha folla de cálculo, procesador de textos e presentación con diapositivas

O sistema de control de asistencia do alumnado será o establecido polo centro.
A dispensa de asistencia rexerese pola normativa da USC e o regulamento da Escola.

Tempo de estudo e traballo persoal

Traballo presencial na aula:

- Docencia expositiva: 18 horas
- Docencia interactiva: 27 horas
- Titorías de asesoramento ao alumnado: 3 horas
- Avaliación: 3 horas

Traballo persoal do alumno/a:

- Estudo autónomo individual ou en grupo: 40 horas
- Exercicios: 30 horas
- Lectura de textos: 10 horas
- Elaboración de traballos: 15 horas
- Outras tarefas propostas: 4 horas

Total 150 horas

Recomendacións para o estudo da materia

Dada a natureza da asignatura, 18 horas de docencia expositiva e 27 de interactiva, a asistencia e participación nas clases é fundamental para a integración dos coñecementos teóricos e prácticos.

G3171443 – Traballo Social, Procesos Migratorios e Diversidade Cultural (Procesos e Problemas sobre os que actúa o Traballo Social) - Curso 2016/2017

Información

- **Créditos ECTS**
- Créditos ECTS: 6.00
- **Total: 6.0**

Outros Datos

- **Tipo:** Materia Ordinaria Grao RD 1393/2007
- **Departamentos:** Campus Norte
- **Áreas:** Escola Universitaria de Traballo Social
- **Centro:** Escola Universitaria de Traballo Social
- **Convocatoria:** 1º Semestre de Titulacións de Grao
- **Docencia e Matrícula:** Cuarto curso

Profesora: Lorena Añón Loureiro

Programa

Obxectivos da materia

- Coñecer e comprender de forma crítica os desequilibrios, desigualdades sociais e de poder, que xeran os mecanismos de discriminación e opresión derivados das relacións étnicas e culturais, incorporando os valores propios dunha cultura da paz e da democracia.
- Ser capaz de detectar os mecanismos de exclusión e discriminación no acceso das persoas migrantes á protección social e suscitar fórmulas para corríxilos.
- Coñecer e comprender as diferentes perspectivas teóricas e metodolóxicas con persoas migrantes.
- Coñecer o marco normativo de referencia dos procesos migratorios.
- Ser capaz de formular, implementar e avaliar programas sociais para persoas migrantes e coñecer o desempeño das funcións dos traballadores e traballadoras sociais na súa xestión.
- Ser capaz de aplicar estratexias de resolución de conflitos interculturais por medio da negociación e da mediación.

Contidos

Tema I: Procesos migratorios.

- I.1.- Conceptos básicos.
- I.2.- Historia das migracións: causas e contextos.
- I.3.- Movementos migratorios.

Tema II: Políticas migratorias.

- II.1. - Introducción ás políticas migratorias.
- II.2. - As políticas migratorias en España.
- II.3. - Estructuras administrativas: nivel estatal e autonómico.
- II.4. - Plans de acción.

Tema III: Marco xurídico: Estranxeiría aplicada ao Traballo Social.

- III.1. - A entrada en territorio español.

- III.2. - Documentos das persoas inmigrantes e outros.
- III.3. - Réxime xeral: autorizacións.
- III.4. - Réxime comunitario.
- III.5. - Legalización de documentos.
- III.6. - Infraccións á Lei de Estranxeiría.
- III.7. - Nacionalidade.
- III.8. - Dereitos e liberdades das persoas estranxeiras en España.

Tema IV: Intervención con persoas inmigrantes dende o Traballo Social.

- IV.1. - Contextualización.
- IV.2. - Aspectos a ter en conta na intervención social con persoas inmigrantes: modelos e ferramentas
- IV.3. - Aspectos psicosociais da poboación migrante.

Tema V: Intervención con persoas migrantes en situación de maior vulnerabilidade

- V.1.- Intervención con persoas en prostitución e/ou trata con fins de explotación sexual.
- V.2.- Intervención con menores non acompañados.
- V.3.- Intervención con mulleres que sofren ou sufriron violencia de xénero.
- V.4.- Intervención con persoas migrantes con problemas de saúde, diversidade funcional, etc.
- V.5.- Intervención con persoas refuxiadas no contexto actual.

Tema VI: A práctica do traballo social intercultural: diversidade cultural, interculturalidade e mediación intercultural.

- VI.1. - Conceptos.
- VI.2. - Modelos de xestión.
- VI.3. - Principios e premisas da práctica do traballo social intercultural.
- VI.4. - Traballo social comunitario no eido das migracións e da interculturalidade.
- VI.5. - Mediación intercultural.

Bibliografía básica e complementaria

BIBLIOGRAFÍA BÁSICA:

- Abdelaziz, M., Cuadros, A. e Gaitán, L. (2005). La intervención social con colectivos inmigrantes. Madrid: Universidad Pontificia Comillas.
- Agencia Estatal Boletín Oficial del Estado. (2015). Código de extranjería. Madrid: Administración General del Estado.
- Colegio Oficial de Diplomados en Trabajo Social e AA.SS. de Madrid. (2006). Trabajo Social e Inmigración. Trabajo Social Hoy.
- Escarbajal, A. (2009). Educadores, Trabajadores Sociales e Interculturalidad. Madrid: Dykinson.
- Escarbajal, A. (2010). Interculturalidad, Mediación y Trabajo Colaborativo. Madrid: Narcea.
- Fundación ANAFE-CITE. (2008). La intervención social con poblaciones inmigradas. Manual para profesionales de Servicios Sociales. Pamplona: Gobierno de Navarra. Recuperado de <http://www.navarra.es/NR/rdonlyres/0C35C220-5BE4-45F0-8FA5-8BA5743EFF94/109397/00Inmigracion2.pdf>
- Galvín, I. e Franco, P. (1996). Propuesta Metodológica para el Trabajo Social con Inmigrantes. Madrid: Siglo XXI.
- Malagón, J.L., e Sarasola, J.L. (coord.) (2005). Manual de atención social al inmigrante. Córdoba: Almuzara.
- Malgesini, G. e Giménez, C. (2000). Guía de conceptos sobre migraciones, racismo e interculturalidad (2ª ed.). Madrid: Catarata.
- Melero, L. (Coord). (s.f). La persona más allá de la migración. Manual de intervención psicosocial con personas migrantes. Valencia: Ceimigra y Generalitat Valenciana. Recuperado de http://www.ceimigra.net/observatorio/images/stories/luis_pdf/LA_PERSONA_MAS_ALLA_DE_LA_MIGRACION.pdf

-Raya, E.E. (2006). La práctica del trabajo social con población inmigrante en España: responsabilidad ético-política, limitaciones de la perspectiva metodologicista y aportaciones de los modelos de intervención en medio pluriétnico. *Acciones e investigaciones sociales, Extra 1*, 85-105.

-Sánchez, J. e Franco, F. (2011). *Guía para Orientación Legal en Inmigración*. Valladolid: Lex Nova.

- Sue, D.W. (2013). *La práctica del trabajo social multicultural*. México: Editorial Limusa.

BIBLIOGRAFÍA COMPLEMENTARIA:

-Abarca, A.P, Alonso-Olea, B., La Cruz, J.M., Martín, I. e Vargas, M. (2011). *Inmigración y Extranjería: régimen jurídico básico (5ª Ed.)*. Madrid: Codex.

-Accem. (2008). *Análisis de las Migraciones. España como "Emisor" y "Receptor de Inmigrantes"*. Madrid: Accem.

-Achetegui, J. (2002). *La Depresión de los Inmigrantes: Una Perspectiva Transcultural*. Barcelona: Ediciones Mayo.

-Castro, A. (2011). *Sos... Soy Inmigrante: el síndrome de Ulises*. Madrid: Pirámide.

-Catala, M. (coord.) (2009). *Miradas y Voces de la Inmigración*. Barcelona: Montesinos Editor.

-De Lucas, J., Añón, M.J., Galiana, A. , García, J., Mestre, R., Miravet, P., et al. (2008). *Los derechos de participación como elemento de integración de los inmigrantes*. Bilbao : Fundación BBVA.

- Garrido, E; Moreno, Y; Monteros, S. e García, S. (2009). *El diálogo intercultural a través del arte*. Madrid: Cruz Roja.

-Giménez, C. (2003). *¿Qué es la inmigración?*. Barcelona: Integral.

-Guerra, A. e Tezanos, J.F. (eds) (2008). *La inmigración y sus causas*. Madrid: Sistema.

-Izquierdo, A. (dir.) (2003). *Inmigración: Mercado de trabajo y protección social*. Madrid: CES.

-Izquierdo, A. (2010). *Del suelo al arraigo: La inmigración en España durante la primera década del S. XXI*. A Coruña: Universidad de A Coruña.

-Izquierdo, A. e Wayne, A.C. (2012). *Política de Control Migratorio: Estudio Comparado de España y EE.UU*. Barcelona: Bellaterra.

-Livi, M. (2012). *Breve Historia de las Migraciones*. Madrid: Alianza Editorial.

- Marchioni, M. e Morín, M^a. Luz. (2014). *El Proyecto de Intervención Comunitaria Intercultural (ICI). Una experiencia avanzada en el terreno comunitario*. Recuperado de http://quadernsanimacio.net/ANTERIORES/veinte/index_htm_files/intervencion%20comunitaria.pdf

- Solanes, A. e La Spina, E. (Eds.). (2014). *Políticas migratorias, Asilo y Derechos Humanos*. Valencia: Tirant lo Blanch.

Competencias

COMPETENCIAS XENÉRICAS:

- Posuír e comprender os coñecementos que definen ao Traballo Social como disciplina científica, incluíndo as súas teorías, métodos e ámbitos de aplicación, a un nivel que se apoia nas publicacións máis avanzadas e inclúe algúns dos aspectos máis relevantes que están na vangarda do coñecemento neste campo.

- Saber aplicar eses coñecementos na súa actividade profesional e saber elaborar e defender argumentos sobre as cuestións que incumben ao Traballo Social, facendo uso dos seus coñecementos sobre a realidade social, as teorías, os modelos e os métodos científicos propios.

COMPETENCIAS ESPECÍFICAS:

- Establecer relacións profesionais ao obxecto de identificar a forma máis adecuada de intervención.
- Coñecer estratexias para intervir con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades para axudarlles a tomar decisións ben fundamentadas achega das súas necesidades, circunstancias, riscos, opcións preferentes e recursos.
- Valorar as necesidades e opcións posibles para orientar unha estratexia de intervención.
- Saber responder a situacións de crises valorando a urxencia das situacións, planificando e desenvolvendo accións para facer fronte ás mesmas e revisando os seus resultados.
- Adquirir habilidades para interactuar con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades para conseguir cambios, para promocionar o desenvolvemento dos mesmos e para mellorar as súas condicións de vida por medio da utilización dos métodos e modelos de Traballo Social, facendo un seguimento con regularidad dos cambios que se producen ao obxecto de preparar a finalización da intervención.
- Desenvolver aptitudes para saber apoiar o desenvolvemento de redes para facer fronte ás necesidades e traballar a favor dos resultados planificados examinando coas persoas as redes de apoio ás que poidan acceder e desenvolver.
- Coñecer e utilizar a mediación como estratexia de intervención destinada á resolución alternativa e complementaria de conflitos en diversos ámbitos, tales como o familiar, escolar, comunitario e intercultural.

COMPETENCIAS TRANSVERSAIS:

- Capacidade de análise e síntese.
- Capacidade de comunicación oral e escrita.
- Capacidade de traballo en equipo.
- Capacidade para as relacións interpersoais.
- Capacidade de recoñecemento á diversidade e a multiculturalidade.
- Capacidade de razoamento crítico.
- Capacidade de compromiso ético.
- Capacidade de aprendizaxe autónoma.
- Capacidade de motivación pola calidade.

Metodoloxía da ensinanza

A metodoloxía utilizada combina a docencia presencial de clases expositivas e interactivas e o traballo persoal do alumnado. Preténdese que o alumnado, individual ou grupalmente, desenvolva actividades de participación activa: discusión de casos; traballo con textos ou datos; aplicación de técnicas, destrezas e habilidades a supostos prácticos, etc.

A través das titorías se asesora ao alumnado para o desenvolvemento das actividades propostas de realización autónoma e que supoñen un proceso de autoaprendizaxe.

Poderán producirse cambios na metodoloxía da materia cando así sexa acordado entre a profesora e o alumnado e sempre que supoña unha mellora para a aprendizaxe.

Sistema de avaliación

A avaliación da materia realízase mediante unha avaliación continua e a superación de exames

A avaliación mediante exames ten un peso do 60% sobre a cualificación global, polo que o peso da avaliación continua é do 40%.

É necesario alcanzar a cualificación mínima de Apto nos exames para poder sumarlle a puntuación pola avaliación continua. É necesario alcanzar como mínimo o 40% (1,6 puntos) da avaliación continua para poder facer a suma coa nota alcanzada no exame.

CONTIDO DA AVALIACIÓN CONTINUA E PUNTUACIÓN MÁXIMA: (4 PTOS)

- Asistencia ás clases: 1 pto. (Clases expositivas: 0,5 e clases interactivas: 0,5)
- Tarefas prácticas: 3 ptos.

Na Guía da Materia que se entrega ao comezo das clases especificaranse as actividades previstas a realizar, as pautas e a puntuación para cada unha delas.

No caso de non asistir a clases nas que se realizan tarefas puntuables, e se teñan xustificadas as faltas de asistencia, poden compensarse estas tarefas, coa elaboración de traballos e exercicios encomendados pola profesora. No momento en que se teña confirmación da xustificación das faltas de asistencia, o/a alumno/a ten que poñerse en contacto coa profesora para o encargo da tarefa compensatoria no caso de que proceda a realización dunha actividade con puntuación.

PERSOAS CON DISPENSA DE ASISTENCIA

O alumnado que teña concedida a dispensa de asistencia seguirá a seguinte modalidade de avaliación:

- Exame: 60%.
- Avaliación continua: 40%.

As actividades de dispensa de asistencia colgaranse na web da EUTS (www.euts.es), no apartado da materia de Traballo Social, Procesos Migratorios e Diversidade Cultural, en concreto, no espazo destinado á dispensa de asistencia. Neste espazo colgaranse a maiores os pautas de entrega de traballos, as puntuacións e os prazos estipulados para a entrega das tarefas. As actividades obrigatorias que se entreguen fora do prazo estipulado, terán unha penalización se a entrega se realiza nos 3 días hábiles seguintes. A partir do cuarto día a actividade non será nin avaliada, nin puntuada.

O alumnado poderá optar ao mesmo formato de exame que as persoas que se acollen á modalidade presencial, sempre e cando superasen o 40% das actividades de dispensa de asistencia (1,6 puntos). Excepcionalmente, logo de comunicación coa docente, poderase realizar un exame específico para esta modalidade, que versará sobre os contidos teóricos e sobre contidos prácticos relacionados con exercicios elaborados na modalidade de dispensa de asistencia.

O alumnado con dispensa de asistencia terá que contactar coa docente, por correo electrónico, telefónicamente ou presencialmente, nun prazo non superior a 10 días naturais desde a data da publicación da acta na que se recoñece dita concesión.

SISTEMA DE CONTROL DE ASISTENCIA

O sistema de control de asistencia é o establecido polo centro.

O prazo e os motivos polos que se poden xustificar as faltas de asistencia son os establecidos na Normativa de asistencia a clase nas ensinanzas adaptadas ao Espazo Europeo de Educación Superior (Acordo do Consello de Goberno da USC do 25 de marzo de 2010).

O alumnado que xustifique a imposibilidade de asistir as clases e teña concedida a dispensa de asistencia, poderá compensar as faltas coa realización de exercicios e traballos de análise de textos seleccionados que deberá entregar por escrito e defenderá nunha titoría previamente acordada coa profesora.

Poderán producirse cambios no sistema de avaliación cando así sexa acordado entre a profesora e o alumnado, e sempre que supoña unha mellora para a aprendizaxe.

SISTEMA DE RECUPERACIÓN

- A recuperación do exame realizarase na data oficialmente establecida.
- Os traballos realizados nas clases, só poderanse recuperar cando as faltas estean xustificadas mediante resolución por parte da comisión.
- As persoas que non entregasen as actividades de dispensa de asistencia nos prazos establecidos, non poderán recuperalos na primeira convocatoria. Poderán optar a presentalos na convocatoria de xullo.

Tempo de estudo e traballo persoal

Traballo persoal do alumnado:

- Estudo autónomo individual ou en grupo: 50 horas.
- Exercicios: 15 horas.
- Lectura de textos: 10 horas.
- Elaboración de traballos, visualización de material: 20 horas.
- Outras tarefas propostas: 4 horas.
- TOTAL: 99 horas.

Recomendacións para o estudo da materia

A asistencia ás clases é clave para que o alumnado poida ir construíndo o corpo teórico da materia que en todo momento orienta a aprendizaxe práctica.

A participación nas clases é fundamental para a integración dos coñecementos teóricos e prácticos, e para situar ao alumno/a en contextos profesionais.

Recoméndase ao alumnado que no desenvolvemento temporal da materia manteña un contacto periódico coa profesora encargada para a clarificación e a orientación bibliográfica precisa para poder afondar nas parcelas de maior interese para o alumnado.

Recoméndase a lectura da guía da materia, que se subirá á web da EUTS (www.euts.es) ao inicio do cuadrimestre.

Información

- **Créditos ECTS**
- Créditos ECTS: 6.00
- **Total: 6.0**

Outros Datos

- **Tipo:** Materia Ordinaria Grao RD 1393/2007
- **Departamentos:** Campus Norte
- **Áreas:** Escola Universitaria de Traballo Social
- **Centro:** Escola Universitaria de Traballo Social
- **Convocatoria:** 1º Semestre de Titulacións de Grao
- **Docencia e Matrícula:** Cuarto curso

Profesor: Luis Barreiro Carballal

Obxectivos da materia

- Coñecer os elementos do funcionamento das organizacións de iniciativa social e os diferentes enfoques de xestión, liderado e calidade nas mesmas.
- Adquirir destrezas de xestión do traballo en equipo, de programación do traballo e colaboración interprofesional e interinstitucional.
- Adquirir capacidades de participación e xestión de entidades de iniciativa social.
- Coñecer e ser capaz de xestionar as formas de participación cidadá.
- Ser capaz de deseñar e implementar proxectos de intervención dende o traballo social no ámbito da iniciativa social.
- Proporcionar ao alumnado coñecementos teórico-prácticos sobre o funcionamento da iniciativa social en relación aos servizos sociais.
- Profundar no coñecemento sobre a organización do voluntariado.
- Promover no alumnado (atendendo ao seu futuro profesional) capacidades necesarias para contribuír ao desenvolvemento dunha organización de iniciativa social.

Contidos

1. Evolución e situación actual da Iniciativa Social

As orixes históricas das organizacións non lucrativas
Xénese e desenvolvemento do concepto de Terceiro Sector
Teorías que xustifican o desenvolvemento do Terceiro Sector
Principios reitores das organizacións de iniciativa social
Sociedade civil e Terceiro Sector
Concepto de ONG
Cara ao futuro: os retos do Terceiro Sector

2. As asociacións

Rousseau e a lei Le Chapelier: as sombras da ilustración.
De la Constitución de Cádiz á lei franquista de 1964.
Lei orgánica 1/2002, do 22 de marzo, reguladora do dereito de asociación.
Como crear unha asociación?

3. As fundacións.

Regulación xurídica estatal e autonómica.
Como crear unha fundación?

4. O voluntariado

A irrupción do voluntariado a finais do século XX. O caso español.
Os modelos ideolóxicos e o voluntariado.
O asociacionismo voluntario español en cifras

Lei estatal 6/1996, do 15 de xaneiro, do voluntariado
Lei 10/2011, do 28 de novembro, de acción voluntaria de Galicia.
Os códigos de conduta das organizacións de voluntariado
A xestión do voluntariado dentro das organizacións de iniciativa social
O voluntariado no sector gobernamental. O servizo civil do artigo 30.3 da constitución española.

5. O/a traballador/a social e a Iniciativa Social.
Funcións do/a traballador/a social.
As relacións do ts coas entidades de iniciativa social.

Bibliografía básica e complementaria

Alemán, C. y García, M. (1999). Fundamentos de Bienestar Social. Valencia: Tirant lo Blanch.

Álberich, T. (2002). Guía Fácil De Asociaciones. Manual De Gestión. Madrid: Dykinsón, S.L.

Álvarez De Mon, S. y Martínez Sánchez, J. L. (1998). El Tercer Sector: Retos Y Propuestas Para El Próximo Milenio. Madrid: Ministerio De Trabajo Y Asuntos Sociales.

Casado, D. (1989). Las Organizaciones Voluntarias Y La Intervención Social. Madrid: Acebo.

Casado, D. (1991). Coordinación De La Acción Voluntaria. Madrid: Acebo.

Chacón, F. y Vecina, M. L. (2002). Gestión Del Voluntariado. Madrid: Síntesis.

Fundación La Caixa (2007). Buenas Prácticas En La Gestión Del Voluntariado. Barcelona: Autor.

García Fajardo, J. C. (2001). Manual Del Voluntario. Madrid: Solidarios Para El Desarrollo.

García Roca, J. (1996). El Tercer Sector. Documentación Social, 103.

Gutiérrez Resa, A. (1997). Estado, Mercado Y Sociedad Civil. Boletín De Estudios Y Documentación, 6.

Herrera Gómez, M. (1997). Tercer Sector Y Sociedad Compleja. Debate Teórico. Revista Del Ministerio De Trabajo Y Asuntos Sociales. 5.

Izquieta, J. L. (2011). Voluntariado Y Tercer Sector: Cultura, Participación Cívica Y Organizaciones Solidarias. Madrid: Tecnos.

López-Cabanas, M. y Chacón, F. (1997). Intervención Psicosocial Y Servicios Sociales: Un Enfoque Participativo. Madrid: Síntesis.

Lorenzo, R. (1996). Las Fundaciones Y El Sector No Lucrativo. Documentación Social. 103.

Madrid, A. (2001). La Institución Del Voluntariado. Madrid: Trota.

Martínez Martín, M. I. (2000). Empleo Y Trabajo Voluntario En Las ONG De Acción Social. Madrid: Ministerio De Trabajo y Asuntos Sociales y Fundación Tomillo.

Montagut, T. (2003). Voluntariado, La Lógica De La Ciudadanía. Barcelona: Ariel.

Pérez-Díaz, V. y López Novo, J. (2003). El Tercer Sector De Acción Social En España. Madrid: Ministerio De Trabajo Y Asuntos Sociales.

Reichman, J. y Fernández Buey, F. (1994). Redes Que Dan Libertad. Barcelona: Paidós.

Ruíz Olabuénaga, J. I. (2001). El Voluntariado En España. Documentación Social. 122.

Subirat, J. (2001). Sociedad Civil Y Voluntariado: Responsabilidades Colectivas Y Valores Públicos En España. Documentación Social. 122.

Tavazza, L. (1995). El Nuevo Rol Del Voluntariado Social. Madrid: Lumen.

Zurdo, A. (2003). Voluntariado y estructura social: funciones sociales y límites. Las entidades voluntarias de acción social en España: Informe General. Madrid: Fundación FOESSA.

Competencias

Competencias xenéricas

Posuír e comprender os coñecementos que definen ao Traballo Social como disciplina científica, incluíndo as súas teorías, métodos e ámbitos de aplicación, a un nivel que se apoia nas publicacións máis avanzadas e inclúe algúns dos aspectos máis relevantes que están na vanguardia do coñecemento neste campo.

Saber aplicar eses coñecementos na súa actividade profesional e saber elaborar e defender argumentos sobre as cuestións que incumben ao Traballo Social, facendo uso dos seus coñecementos sobre a realidade social, as teorías, os modelos e os métodos científicos propios.

Competencias específicas

Establecer relacións profesionais ao obxecto de identificar a forma máis adecuada de intervención.

Coñecer estratexias para intervir con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades para axudarlles a tomar decisións ben fundamentadas achega das súas necesidades, circunstancias, riscos, opcións preferentes e recursos.

Valorar as necesidades e opcións posibles para orientar unha estratexia de intervención.

Saber responder a situacións de crises valorando a urxencia das situacións, planificando e desenvolvendo accións para facer fronte ás mesmas e revisando os seus resultados.

Adquirir habilidades para interactuar con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades para conseguir cambios, para promocionar o desenvolvemento dos mesmos e para mellorar as súas condicións de vida por medio da utilización dos métodos e modelos de Traballo Social, facendo un seguimento con regularidade dos cambios que se producen ao obxecto de preparar a finalización da intervención.

Desenvolver habilidades para defender ás persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades e actuar no seu nome si a situación requíreo.

Saber preparar e participar nas reunións de toma de decisións ao obxecto de defender mellor os intereses das persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades.

Desenvolver aptitudes para traballar de xeito eficaz dentro de sistemas, redes e equipos interdisciplinares e multiorganizacionales co propósito de colaborar no establecemento de fins, obxectivos e tempo de duración dos mesmos contribuíndo igualmente a abordar de xeito constructiva os posibles desacuerdos existentes.

Adquirir habilidades para participar na xestión e dirección de entidades de benestar social.

Competencias transversales

Capacidade de análise e síntese

Capacidade de comunicación oral e escrita
Capacidade de razonamiento crítico
Capacidade de compromiso ético
Capacidade de aprendizaxe autónoma
Capacidade de liderado
Capacidade de Iniciativa e espírito emprendedor
Capacidade de motivación pola calidade

Metodoloxía da ensinanza

O profesor encargado da materia deseñará un itinerario formativo que permita ao alumnado coñecer a evolución histórica da iniciativa social, os seus fundamentos legislativos, os principios e valores que a rexen así como as mais relevantes realizacións neste eido. Con este gallo organizarase a aula en diversos grupos de traballo.

Igualmente o profesor orientará ao alumnado nas referencias documentais a empregar para realizar os diversos traballos propios da asignatura. En sesións monográficas o alumnado exporá ante os compañeiros, o contido de tódalas tarefas encomendadas; as intervencións serán avaliadas continuamente.

Ademais das tarefas encomendadas polo profesor, cada grupo creará e organizará, desde unha realidade ficticia, unha entidade de Iniciativa Social prestadora de Servizos Sociais que será presentada a través de un traballo por escrito e exposta ante tódolos compañeiros.

Realizaranse visitas pedagóxicas a diversas entidades de iniciativa social da zona, preferentemente a aquelas máis emblemáticas nas diversas areas de intervención.

A participación presencial activa do/a alumno/a na aula considérase obrigatoria para o axeitado desenvolvemento da materia.

Sistema de avaliación

O sistema de avaliación, sobre 50 pts, terá tres eixos:

1º) Unha proba teórico-práctica ó remate do cuadrimestre sobre os aspectos máis relevantes da evolución histórica da iniciativa social, os seus fundamentos legislativos, os principios e valores que a rexen así como as mais relevantes realizacións neste eido. Constará de 10 preguntas curtas (10 pts.), un caso práctico (10 pts.) e un tema a desenvolver a elixir entre dous (10 pts.). Total 30 pts.

2º) Cada grupo de alumnos/as creará e organizará, dende unha realidade ficticia, unha entidade de Iniciativa Social prestadora de Servizos Sociais que será presentada a través dun traballo por escrito e exposto ante toda a aula. (10 pts.)

3º) Valoración continua do traballo realizado polo/a alumno/a (10 pts.); a intervención do/a alumno/a é avaliada en cada sesión atendendo a parámetros tales como:

Calidade na realización da tarefa asumida: 7 pts. máximo

Calidade na exposición da tarefa asumida: 3 pts. máximo

Ao alumnado ao que a dirección do centro lle conceda a dispensa de asistencia deberá acordar co profesor un traballo. De igual modo, o alumnado que teña xustificada a súa ausencia a unha aula interactiva deberá falar co profesor para poder desenvolver unha tarefa substitutiva á realizada durante a mesma.

Tempo de estudo e traballo persoal

Estudo autónomo individual ou en grupo: 50 horas

Exercicios: 15 horas

Lectura de textos: 10 horas

Elaboración de traballos, visualización de material: 24 horas

TOTAL: 99 horas

Recomendacións para o estudo da materia

A asistencia e a participación nas sesións temáticas presenciais constitúen un dos referentes para que o alumnado

de maneira autónoma poida asimilar corpo teórico da materia que en todo momento orientará a aprendizaxe práctica.